

Gepubliceerd 5 april 2024

[Link Facebook](#)

EEN LAGERE SCHOOL IN DE JAREN ZESTIG

In 1962 woonden Anne en Phany Groeneveld in de Louise de Coligny laan in Goes. Ze waren acht en vijf jaar. Hun vader was weg- en waterbouwkundige en voor zijn werk waren ze in Zeeland komen wonen. Er moest een brug over de Oosterschelde worden gebouwd. Een groot project, de langste brug van Europa, die we nu kennen als de Zeelandbrug. Het gezin zou tot 1967 in Goes blijven. Toen werd de Zeelandbrug geopend en verhuisden ze naar Krimpen aan de IJssel, voor een nieuw bouwproject.

Aan die Goese jaren hebben de zusjes van toen - nu 70 en 67 jaar - warme herinneringen. En als ze weer eens in Goes komen dan rijden ze altijd eventjes langs het bungalowtje in de Louise de Coligny laan, dat in hun herinnering een enorme grote bungalow was. Tijdens die jaren zaten ze op de Jan Ligthartschool aan de Bergweg. Een openbare lagere school, die we nu een basisschool noemen.

Eigenlijk weten ze niet zoveel meer van die schooljaren. Maar moeder bewaarde veel. Zo kwamen ze met de schoolblaadjes van 1962 tot en met 1967 bij de Heemkundige Kring. Namen van kinderen kunnen ze zich niet meer herinneren. Ze meenden dat een 'meneer Broere' hoofdonderwijzer was. En dan was er nog een onderwijzeres met een 'kunsthand'.

Dat schoolblad was een eenvoudig gestecild blaadje. Een drukmethode die nu niet meer wordt gebruikt. Tot in de jaren negentig van de vorige eeuw was het echter het meest gebruikte drukproces om clubblaadjes en schoolkrantjes te verspreiden. Op internet vinden we de omschrijving: "Een methode voor het produceren van meerdere afdrucken van documenten vanaf een speciaal geprepareerd, wassen origineel".

Dat wassen orginieel was gewoon een dun vel papier met een waslaag. Met een typemachine zonder lint werd dan de tekst in de waslaag getypt. Eigenlijk was het meer geponsd. Vervolgens werden met een stencilmachine inkt door deze geperforeerde letters gedrukt. Met deze toelichting rijst de vraag of iemand uit dit digitale tijdperk zich een beeld kan vormen over de werkwijze van dit drukproces

Het schoolblaadje had de naam 'Lichtflitsen' met aan weerskanten een bliksemflits getekend. Het zal een vrije interpretatie en parodie zijn op de naam Ligthart, de onderwijsvernieuwer naar wie de school is vernoemd.

Jan Ligthart (1859-1916) was geboren in de Amsterdamse volksbuurt de Jordaan. Het meest bekend werd hij als hoofdonderwijzer in de Haagse schilderswijk.

Aan het eind van de negentiende eeuw kwamen er nieuwe ideeën over het onderwijs die meer uitgingen van het idee dat het kind centraal moest worden gesteld; destijds revolutionair. In Nederland kregen later verschillende scholen zijn naam. In Goes is die school al lang gesloten, maar het gebouw staat er nog als Wijkcentrum Jan Ligthart in Goes-oost.

Op het schoolblad van toen staat op de voorpagina onder de naam een tekening van het gebouw. Het ziet er nog steeds hetzelfde uit, maar nu als wijkgebouw in 2024. Op de achterzijde advertenties van Goese bedrijven als boekhandel De Jonge in de Lange Kerkstraat 33, sport- en rijwielhuis Pieterse aan de Keizerstraat 7, boekhandel Sturm in de Korte Kerkstraat 2, verlichting van Electra op de hoek Lange Vorststraat/Klokstraat, brandstoffen- en oliehandel Reijnhout aan de Voorstad 81, dames- en herenkleding Van Zee in de St. Adriaanstraat 5a, keurslager Van Sabben aan de Klokstraat 15 en lunchroom-banketbakkerij Luteijn in de Lange Kerkstraat 46-48.

Van al deze winkels bestaat alleen nog de kledingzaak, die we nu kennen als herenmodezaak Sjaak van Zee, op hetzelfde adres in de St. Adriaanstraat. Volgens de website bestaat deze al 90 jaar op hetzelfde adres. Als oprichtingsjaar wordt 1925 genoemd, dat is dus volgend jaar een honderdjarig bestaan.

Wat schreven de leerkrachten, ouders en leerlingen in de jaren zestig in zo'n schoolblad? Het nummer van oktober 1962 begint met het bericht over een Kontaktavond op 24 oktober. In de toelichting staat: "Het is de bedoeling dat U op deze avond de gelegenheid krijgt het werk van uw kinderen te zien en met de betrokken leerkracht te bespreken."

Verder een toelichting op het Schoolfonds, waarvoor ouders gevraagd wordt twee gulden vijftig per jaar of meer te betalen, afhankelijk van je draagkracht. Ook een mededeling over de verkoop van de kinderpostzegels, waarbij 'enkele schoolhoofden zo onsportief zijn om de verkoop voortijdig te beginnen.' Er zijn voorbereidingen voor het Sinterklaasfeest en het Kerstfeest. En de laatste pagina's zijn gevuld met een 'handgeschreven' verhaal van twee leerlingen. Immie en Corrie Schrijver delen een verhaal over het Fruitcorso.

In het blad van november 1962 schrijft een leerling uit de vierde klas (nu is dat groep 6) over de voorstelling 'De kleine nar' in de schouwburg De Prins van Oranje. Het gedeelte van de leerlingen wordt steeds uitgebreider. Het begon met een kort verhaaltje, maar na enkele nummers vult het al het grootste deel van de inhoud met als kop 'Ons eigen blad'. Vaak zijn het kinderen uit verschillende klassen die copij aanleveren. In januari 1963 opstellen uit de derde en zesde klas (nu groep 8 en 5) over het Sinterklaasfeest met een vervolgverhaal over de film 'De Wolfshond'.

In februari 1963 de eerste schrijfsels van de jongste kinderen uit de eerste klas (nu groep 3) Annetje, Elisabeth en Nina. Het is nog een hanepoterig schrift van de eerste schrijfprobeersels. In maart 1963 de namen van de leden van de Oudercommissie: Muyen (voorz.), Schrier (secr.), Looyen-Tolsma (penn.m.), Naezer-Hufman, Van der Feen, Bos en Edens. En zo geven al deze blaadjes een tijdsbeeld van een 'Lagere School' uit de jaren zestig van de vorige eeuw.

We zijn nog iets verder de geschiedenis van deze school ingedoken. Bij het nummer van oktober 1962 staat zesde jaargang. Het eerste schoolblad moet dus in 1956 zijn verschenen. In de PZC van 2 februari 1956 lezen we dat met 13 van de 14 stemmen de heer L.C. Broer tot hoofdonderwijzer werd benoemd. Benoemingen van onderwijzers gebeurde toen nog met een 'geheime stemming' door de voltallige gemeenteraad. De heer Broer was daarvoor hoofdonderwijzer in Wilhelminadorp, en is dus dezelfde waarvan de zusjes Groeneveld nog vaak de naam konden herinneren, toen ze tien jaar later op deze school zaten.

Ruim een week later konden we in de PZC van zaterdag 11 februari 1956 lezen dat er 'hartelijk afscheid' werd genomen van de vorige hoofdonderwijzer, de heer H.J. Memelink. Na een loopbaan van 16 jaar in Goes vertrok hij naar Leiden voor een baan in het voortgezet onderwijs.

In het Zeeuwsch Dagblad van 4 september 1953 lezen we dat de Jan Ligthartschool werd geopend. De bouw was een nieuw concept, een zogenaamde hal-school, omdat de schoollokalen rond een centrale hal waren gebouwd. Dat is nu nog te zien in het gebouw. Het was een voortzetting van de reeds bekende school A, die in Goes aan de Dam stond. De heer Memelink werd de eerste hoofdonderwijzer van de Jan Ligthartschool. Daarvoor was hij sinds 1940 hoofdonderwijzer van school A.

In 1972 waren er geruchten dat de Jan Ligthartschool in Goes zou worden gesloten door een teruglopend aantal leerlingen. In de PZC van 21 februari 1972 lezen we dat dit voorkomen werd door de nieuwe woningbouwplannen in dit gedeelte van Goes.

Bij het afscheid van onderwijzeres Meijaard lezen we in de PZC van 30 mei 1973 dat de heer Broer nog steeds hoofdonderwijzer is. In de PZC van 26 april 1975 het bericht dat hoofdonderwijzer Broer met pensioen gaat. In 1976 komen we advertenties tegen voor het aanmelden van nieuwe leerlingen, waaruit blijkt dat de heer J. Sipkema hoofdonderwijzer was. Daarvoor was hij al waarnemend hoofdonderwijzer. In de PZC van 25 augustus 1987 lezen we weer een bericht dat de Jan Ligthartschool in Goes gaat verdwijnen. Al voor het derde jaar heeft men te maken met te weinig leerlingen. Formeel wordt er gesproken over samenvoeging met de Prof. Dr. Kohnstammschool aan de Reigerstraat. Hoofdonderwijzer van de school aan de Reigerstraat wordt de heer Kapoen, die dat al was. De heer Sipkema wordt hoofdonderwijzer aan de basisschool De Kattenschulp te Kattendijke, waar hij blijft tot aan zijn pensioen aan het begin van deze eeuw.

Vanaf 1995 komen we berichten tegen dat de vroegere school veranderd is in een wijkcentrum voor Goes-oost. De naam 'Jan Ligthart' wordt behouden voor dat wijkcentrum, dat er nu nog steeds in gevestigd is samen met de kinderopvang.

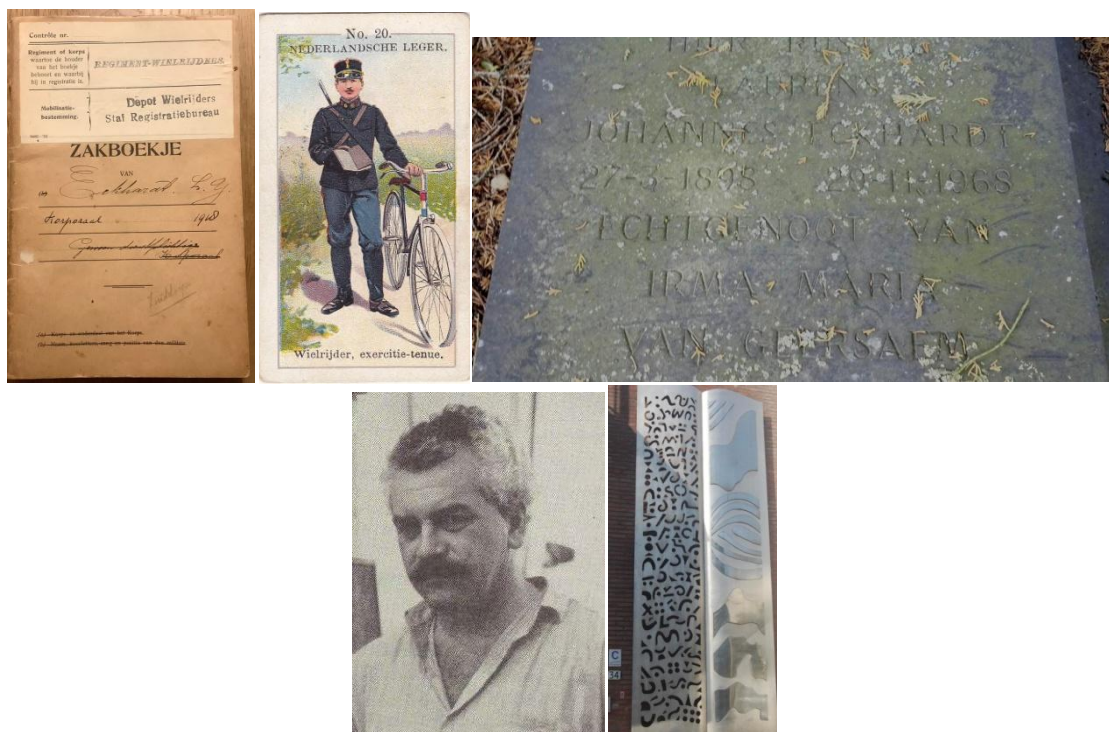
De Lagere School van vroeger is er niet meer. In 1985 werden lagere school en kleuterschool samengevoegd tot basisschool. De hoofdonderwijzer, die vroeger met de huisarts en de dominee tot de notabelen van stad of dorp behoorde, werd schooldirecteur. Over benoemingen en afscheid lezen we nog nauwelijks in de krant. In de jaren zeventig was het nog heel normaal dat een sollicitant voor het 'eделе beroep' van leerkracht in een proefles voor de wethouder zijn of haar kwaliteiten moest tonen. Nu zijn er schoolbesturen op afstand van het gemeentebestuur en de politiek.

Foto 1: Voorkant van het schoolblad 'Lichtflitsen' van de Jan Ligthartschool van 1963.

Foto 2: Het wijkcentrum Jan Ligthart te Goes in maart 2024.

Gepubliceerd 21 april 2024

[Link Facebook](#)

KORPORAAL ECKHARDT

Van onze historische zusterorganisatie in Roosendaal ontvingen we een militair zakboekje uit 1917 van korporaal Eckhardt. Maar wie was deze korporaal? We gaan op zoek in de website Zeeuwen Gezocht. Laurens Johannes Eckhardt is op 27 maart 1898 te Hoedekenskerke geboren. Zijn ouders waren de 30-jarige Johannes Eckhardt, van beroep timmerman en de 23-jarige Catharina de Jonge. Bij dit echtpaar is al eerder een kind geboren op 3 oktober 1896 is eveneens te Hoedekenskerke Leuntje Eckhardt, de oudere zus van Laurens.

Na Laurens Johannes Eckhardt worden nog vier kinderen - allen te Hoedekenskerke - geboren. Op 21 maart 1903 Johannes Laurens, op 16 juni 1904 Johanna, op 6 februari 1907 Janna, en op 31 maart 1908 Pieter Jan. Het gezin Eckhardt bestaat dus uit zes kinderen, drie dochters en drie zonen. Laurens Johannes was hiervan het tweede kind. Alle kinderen zullen de volwassen leeftijd bereiken.

Op 17-jarige leeftijd komt Laurens in aanraking met justitie. Op 22 mei 1915 wordt hij veroordeeld tot een boete van zeven gulden wegens het beledigen van een ambtenaar in functie. Hij woont op dat moment in 's-Gravenpolder en is van beroep venter. Het slachtoffer (de ambtenaar) is een onbezoldigd rijksveldwachter.

Het is midden in de Eerste Wereldoorlog als Laurens Johannes Eckhardt op 6 april 1916 bij de Vrijwillige Landstorm in dienst treedt. Hij is dan 18 jaar. Nederland is als 'neutraal land' niet direct betrokken bij deze oorlog, maar wel in staat van paraatheid. De houder van het boekje behoort tot het Regiment-Wielrijders. Als mobilisatiebestemming staat 'Depot Wielrijders Staf Registratiebureau'.

Militaire wielrijders waren soldaten van het Nederlandse leger die zich verplaatsten per fiets of motorfiets. In 1889 kwam de minister van Oorlog met het plan om een korps militaire wielrijders op te richten. Deze militaire wielrijders hebben tot eind jaren 1940 bestaan.

De eerste 'militaire' wielrijders waren in 1889-1890 burgers die werden gerekruteerd uit het ledenbestand van de ANWB, de Algemeene Nederlandsche Wielrijders Bond, een organisatie die we nu nog kennen voor de automobilist. Deze wielrijders kregen een tijdelijk militair contract om tijdens grote manoeuvres ordonnansdiensten te verrichten. Het waren dus eigenlijk de 'boodschappenjongens' van de officieren. In 1896 kocht het leger eigen fietsen en kregen dienstplichtigen bij de infanterie onderricht in het gebruik van het rijwiel als verplaatsingsmiddel. Per regiment werd een ploeg van omstreeks 20 tot 30 wielrijders ingedeeld. Hun hoofdtaken waren beveiliging middels patrouillegang en ordonnansdiensten. Deze eenheden heetten "regimentspatrouilles". Daarnaast werden vier aparte compagnieën wielrijders (CW's) opgericht.

Gedurende de mobilisatie van 1914 werd het aantal compagnieën wielrijders (CW's) verdubbeld. In 1922 werden de vier compagnieën, in verband met wijzigingen als gevolg van de dienstplichtwet 1922, waarbij de loting werd afgeschaft, samengevoegd tot het Bataljon Wielrijders. Als legering werd gekozen voor de Isabellakazerne te 's-Hertogenbosch.

In het zakboekje staat dat het 'bij vernieuwing' is afgegeven op 19 maart 1929 te 's-Hertogenbosch. Mogelijk is een eerder boekje zoekgeraakt. Op de eerste pagina staan in vette letters de instructies waaraan de militair moet voldoen. Bij inspecties moet men het boekje altijd kunnen tonen. En volgeschreven boekjes 'blijven onder bewaring van den houder'. Men diende dus altijd het zakboekje, met een formaat van 20 bij 13 centimeter, altijd bij zich te dragen.

Ook op die eerste pagina staat vet gedrukt een kennisgeving wat je moet doen als je als 'verlofganger' wordt opgeroepen. In 'eigen belang' wordt aangeraden om bij oproeping met spoed te komen en te zorgen voor een 'paar sterke hem passende schoenen en eigen handdoek, hemd, onderbroek en paar sokken' mee te nemen. Het moet nieuw of zeer goed zijn. Na opkomst wordt de waarde hiervan bepaald door 'den Minister van Oorlog' en vergoed.

Hoewel het boekje in 1929 is vernieuwd vinden we veel aantekeningen van eerdere datum over de 'staat van dienst'. Op pagina drie staat informatie over Eckhardt als dienstplichtige. Op 23 oktober 1917 is hij als dienstplichtige ingelijfd van de lichte van 1918 uit de gemeente 's-Gravenpolder. Hij is lotingsnummer 2 van het 'alphabetisch register' 7 november 1917 bij de derde compagnie Wielrijders.

In 1811 werd in Nederland de dienstplicht (conscriptie) ingevoerd. Vóór de Franse tijd bestond het leger uit vreemdelingen, landlopers, avonturiers. In 1814 werd bepaald dat op iedere 100 inwoners één militielid moest worden aangewezen. Op 27 februari 1815 werd daartoe de eerste Militiewet van kracht en deze werd twee jaar later vervangen door de wet voor oprichting van de Nationale Militie. De Nationale Militie bestond vanaf toen, naast vrijwilligers, uit ingelote dienstplichtigen. Voor de loting moest iedere mannelijke inwoner die dat jaar zijn negentiende levensjaar zou bereiken zich inschrijven in de woonplaats van zijn ouders. Dit systeem is blijven bestaan tot aan de Tweede Wereldoorlog in 1940, waarbij de loting in 1922 is afgeschaft.

Eckhardt is 'in werkelijke dienst bij den Vrijwillige Landstorm bij het L.B.K. (?) afdeling Goes' van 6 april 1916 tot en met 22 oktober 1917. Daar wordt hij op 10 september 1918 bevorderd tot korporaal. Op 1 oktober 1919 gaat hij met 'groot verlof'. Op 27 februari 1923 moet hij weer terug onder de wapenen en op 25 juni 1923 gaat hij weer met groot verlof.

Uit het zakboekje blijkt dat het 'groot verlof' van 1 oktober 1919 is doorgestreept. Mogelijk is dat verlof niet doorgegaan, want iets verderop zien we dat hij naar Nederlands Indië (het huidige Indonesië, dat toen een Nederlandse kolonie was) is vertrokken.

De Eerste Wereldoorlog 1914-1918 was afgelopen. Laurens Johannes Eckhardt ging toen per 1 oktober 1919 met 'groot verlof', maar op 8 december 1919 keert hij weer terug in het leger. In het boekje staat met pen geschreven dat hij op die datum is 'overgenomen als soldaat van de derde compagnie wielrijders als gedetacheerd bij het leger in Nederlands Indië voor twee jaren ingaande den dag der ontschepping aldaar.' Laurens ontvangt een bedrag van honderd gulden 'bij aanwijzing tot vertrek naar de kolonie.'

Bij aankomst in Nederlands Indië ontvangt hij nogmaals dat bedrag en vervolgens zo'n bedrag per jaar tot maximaal driehonderd gulden voor zijn gehele detachering.

Op 14 februari 1920 wordt hij te Amsterdam gearbeid (ingescheept) op de ss Prins der Nederlanden. Op 21 maart 1920 wordt hij gearbeid (ontscheept) te Batavia, het huidige Jakarta. In Batavia wordt hij geplaatst bij het (?) Depot Bataljon dat op 22 september 1920 het Bataljon Infanterie wordt genoemd. Op 21 maart 1921 wordt het tweede premiegedeelte aan hem uitbetaald.

Op 23 november 1921 wordt hem machtiging verleend voor beëindiging van de detachering en volgt 'naar Nederland op te zenden'. Op 21 maart 1922 krijgt hij het certificaat van goed gedrag en wordt de laatste premie van honderd gulden uitbetaald. Op 22 maart 1922 vertrekt hij uit Batavia met de ss Prins der Nederlanden en op 21 april 1922 wordt hij ontscheept te Amsterdam. Daar wordt hij weer overgedragen aan de derde compagnie wielrijders om op 22 april 1922 met 'groot verlof' te gaan. Dat is nog maar een 'voorlopig besluit' want 'in geval van oorlogsgevaar en andere buitengewone omstandigheden' kan hij weer opgeroepen worden voor mobilisatie. Op 23 juni 1923 volgt zijn definitieve groot verlof.

Een jaar later op 23 juli 1924 treedt de dan 26-jarige Laurens Johannes Eckhardt in het Zeeuwsvlaamse Zuiddorpe in het huwelijk met de 19-jarige Irma Maria van Geersaem. Ouders van de bruid zijn veldarbeider Josephus Modestus van Geersaem en Maria Audenaert.

Laurens Johannes Eckhardt is Rijksambtenaar. In zijn militair zakboekje staat dat hij 'Kommies Directe Belastingen' is. Het echtpaar vestigt zich in Zuiddorpe. Daar krijgen ze vier kinderen. Op 10 februari 1929 wordt dochter Loes geboren. Daarna volgen op 25 november 1930 dochter Truus, op 30 november 1932 zoon Herman, en op 23 september 1936 zoon Roeland.

Op 24 januari 1936 trouwt Janna Eckhardt, de jongste zus van Laurens, met Jan Zuidweg. In de huwelijksakte staat dat vader Johannes Eckhardt 'zonder bekende woonplaats' is en moeder is dan al overleden. Blijkbaar heeft vader zijn gezin verlaten en is zijn adres niet bekend. In dagblad De Zeeuw van 18 december 1935 lezen we dat moeder op 60-jarige leeftijd is overleden. We vinden de overlijdensakte van 17 december 1935. Daaruit blijkt dat Catharina de Jonge te 's-Gravenpolder woonde, gescheiden was en van beroep winkelierster.

We proberen nog wat meer informatie van het echtpaar te krijgen en plaatsen een oproep op de Facebookpagina Genealogie Zeeland. Al snel krijgen we bericht dat er een gezinskaart in het Stadsarchief Rotterdam is gevonden. Het hele gezin heeft zich met vier kinderen op 28 februari 1938 in de Slotboomstraat 61b te Rotterdam gevestigd. Deze straat ligt in de wijk Charlois en volgens het kadaster is het pand op nummer 61 vrij groot en is het in 1927 gebouwd. Vermoedelijk zal dit pand in de jaren dertig van de vorige eeuw per kamer of gedeelte zijn verhuurd.

Dezelfde tipgever heeft ook een grafsteen gevonden op de webiste online-begraafplaatsen. Op de RK begraafplaats aan de Bredaseweg 124E te Roosendaal ligt Laurens Johannes Eckhardt begraven. Volgens het opschrift van de gedenksteen is hij op 29 november 1968 overleden. Zijn echtgenote Irma Maria Geersaem is dan nog in leven. Het echtpaar (met of zonder kinderen?) is dus later naar Roosendaal verhuisd waar Laurens op 70-jarige leeftijd is overleden. Het verklaart ook gelijk hoe dit militair zakboekje, waarmee we onze speurtocht begonnen, in Roosendaal is terecht gekomen.

En dan komt er nog een vraag uit Roosendaal: Is de kunstenaar Guido Eckhardt (1944-2020) een zoon van korporaal Eckhardt? En dat blijkt inderdaad zo te zijn. Het gezin Eckhardt is van Rotterdam naar Roosendaal verhuisd. Mischien na het Duitse bombardement op Rotterdam in 1940. In ieder geval is daar op 27 maart 1944 hun zoon Guido geboren. Die zou later uitgroeien tot een bekende kunstenaar die in 1996 mede vorm gegeven heeft aan het Ravensbrückmonument te Amsterdam. Ook is hij de maker van het in 1988 geplaatste kunstwerk van de openbare bibliotheek aan de Oostwal te Goes. Het grootste deel van zijn leven heeft hij in Vlissingen doorgebracht, waar hij op 2 juni 2018 is overleden.

Foto 1: Militairzakboekje van korporaal Eckhardt

Foto 2: Een militair in het uniform van het Wielrijdersbataljon

Foto 3: De grafsteen van korporaal Eckhardt

Foto 4: De kunstenaar Guido Eckhardt (1944-2018).

Foto 5: Het kunstwerk bij de openbare bibliotheek aan de Oostwal te Goes.

Reactie Kees Griep:

Catharina (Kaatje de Jonge), Ovezande 1875 - 's Gravenpolder 1935, moeder van Laurens Johannes Eckhardt. Zij was een zus van mijn overgrootmoeder Maatje de Jonge. Haar echtgenoot Johannes Eckhardt, timmerman te 's-Gravenpolder, is in 1920 inderdaad met de noorderzon vertrokken, en er is nooit meer iets van hem vernomen.

Gepubliceerd 26 april 2024

[Link Facebook](#)

BOUW ZEELANDBRUG

Enige tijd geleden schreven we een artikeltje over de Jan Ligthartschool in Goes. De zusjes Anne en Phany hadden op deze school gezeten en brachten wat schoolkrantjes uit de periode 1962-1967.

Maar dat was nog niet alles. Ook brachten ze een grote ouderwetse aktetas met foto's. Het waren foto's van de bouw van de Zeelandbrug, die toen nog Oosterscheldebrug werd genoemd. De foto's waren afkomstig van hun inmiddels overleden vader.

Deze vader was Ir. E. Groeneveld, hoofduitvoerder bij de bouw van de Zeelandbrug. In Dagblad De Stem van 23 oktober 1965 staat een groot artikel met daarbij zijn foto. Aan de hand van deze foto konden we hem later ook identificeren op de andere foto's. Als fotobijschrift in De Stem staat: "Voor hij met dit spectaculaire werk werd belast was hij uitvoerder bij de bouw van een brug van voorgespannen beton in Nigeria. Die brug was aangenomen door de Engelse dochteronderneming van Van Hattum en Blankevoort N.V."

In de tas foto's van bekende fotografen die in de jaren zestig de beelden vastlegden van de wederopbouw in Nederland. Namen als Emil Volk en Dick Lemcke uit Rotterdam, Adri van Wyngen uit Vlissingen, de Duitser Otto Leo von Tiedemann, Jack van Bodegom uit Spijkenisse, Luchtfotografie Peeters en Slagboom uit Vlissingen-Middelburg, W.L. den Beer Poortugael uit Veere en de PZC.

Foto's in enveloppen en mappen met namen van illustere bedrijven als Dok- en Werfmaatschappij Wilton-Feijenoord N.V. uit Schiedam, Boele's Scheepswerven en Machinefabriek N.V. uit Bolnes en Werkspoor Utrecht. Bedrijven die betrokken waren bij de bouw van de brug en opdrachtgevers waren van de fotografen. In een tijd zonder sociale media een belangrijke vorm van Public Relations.

Voor de bouw van de brug was een brugmaatschappij opgericht, de Combinatie Brug Oosterschelde, met kantoor in de veerhaven van Kats. De kranen in deze haven zijn daar nog de stille getuigen van. Het was een samenwerkingsverband van de aannemers Van Hattum en Blankevoort NV uit Beverwijk en de NV Amsterdamsche Ballast Maatschappij uit Amsterdam. Deze bouwcombinatie gaf op 29 mei 1962 opdracht tot de bouw van de brug. Men ontwierp en realiseerde de brug tussen 1963 en 1965.

De drijvende kraan die voor de bouw gebruikt werd kreeg de naam van de ontwerper van de brug, hoofdingenieur-directeur Ir. J.G. Snip (1907-1963) van provinciale waterstaat Zeeland. Hij was kort voor het begin van de bouw op 55-jarige leeftijd overleden.

Dat men met een belangrijk bouwwerk bezig was wist men toen ook al. Het zou de Nederlandse bedrijven als bruggen- en dammenbouwers op de wereldkaart zetten. In alle stadia van de bouw van de eerste pijler tot de opening door koningin Juliana op 15 december 1965 werden minutieus in beeld gebracht.

Ir. Groeneveld maakte ook persoonlijke foto's over de bouwwerkzaamheden. Naast de professionele foto's vinden we in zijn tas ook een aantal artikelen uit tijdschriften en kranten. Artikelen met 'ronkende koppen', zoals in de Katholieke Illustratie van 15 mei 1965 over twee pagina's de kop 'Boven de Oosterschelde groeit de langste brug van Europa'. Minitieus wordt beschreven hoe de betonnen pijlers de zeebodem ingaan.

Elseviers Weekblad, toen nog op het ouderwetse krantenformaat, kwam op de voorpagina van 20 maart 1965 met een foto van de brug over een halve pagina en de kop 'Zeelands brug naar de toekomst'. En de Zeeuwse PZC kwam bij de opening in december 1965 met een speciale 'Brug-editie' met de kop 'Toverstaf raakt Zeeland'. Het is een citaat van de toenmalige burgemeester van Rotterdam W. Thomassen.

Er wordt een Nederlandse film gemaakt over de bouw van de Oosterscheldebrug die in 1966 een eerste prijs krijgt op het internationale industriële filmfestival dat van 13 tot en met 18 september in het Italiaanse Venetië werd gehouden.

In 1967 vertrekt Ir. Groeneveld met zijn gezin uit Goes. Hij verhuist naar Krimpen aan de IJssel voor een nieuw bouwproject. Toch blijft hij de ontwikkelingen in Zeeland volgen. We vinden artikelen over de aanleg van het Schelde-Rijnkanaal, de stormvloedkering in de Oosterschelde en ook blijft hij de Zeelandbrug volgen.

Bij het 25-jarig bestaan van de brug ontvangt Groeneveld een op naam gestelde uitnodiging voor de jubileumbijkomst op 15 december 1990 aan boord van de Stad Zierikzee. De gebundelde toespraken van Prof. Ir. J. van Loenen, Drs. M.C. Verburg en Prof. Dr. J.G. Lambooy zitten in de tas. Ook vinden we twee op naam gestelde herdenkingsmunten, die bij de opening van de brug in 1965 zijn uitgereikt. De tas met inhoud zullen we overdragen aan het Zeeuws Archief te Middelburg.

Foto 1: Luchtfoto van de Zeelandbrug in zijn oorspronkelijke staat in 1965 van Dick Lemcke.

Foto 2: Tas van Ir. E. Groeneveld, met linnen tasje bij 25-jarig jubileum.

Foto 3: De opening van de Oosterscheldebrug op 15 december 1965 door koningin Juliana. Tweede van rechts Ir. E. Groeneveld.

Foto 4: De herinneringsmunt van Ir. Groeneveld bij de opening van de brug.

Gepubliceerd 28 april 2024

[Link Facebook](#)

MOORD IN HET BEKHOF

Enkele weken geleden werd een foto van het Bekhof te Goes geplaatst in de rubriek Bevelands Heem in de Bevelandse Bode. De foto zou volgens de beschrijving uit 1980 zijn, maar het zou ook enkele jaren eerder kunnen zijn. Eigenlijk zagen we het boerderijtje dat aan de Piet Heinstraat was gelegen. De achterzijde was het Bekhof, met daar in het midden de houthandel van La Vitesse, dat gedurende een groot deel van de twingste eeuw was gevestigd.

Dat Bekhof werd omzoomd door de Westsingel, de Van der Spiegelstraat, De Ruijterstraat en de Piet Heinstraat. Verschillende mensen haalden bij het zien van deze foto hun herinneringen op. Het gebied stond bekend onder de naam De Koepoort, genoemd naar de stadspoort, die daar was gelegen en in de negentiende eeuw is gesloopt.

Aan de zijde van de Westsingel had je op nummer 2 op het hoekje van de Van der Spiegelstraat Slagerij Van 't Veer. Daarnaast een rijtje huurwoningen van de eerste woningbouwvereniging van het land met de mooie naam 'Help U Zelfen'. Een socialistisch initiatief uit de negentiende eeuw. Rien Rouw schreef: "Mijn broer Lies (Elisa) Rouw heeft op Westsingel 10 vijf jaar met veel plezier gewoond van 1977 tot 1982. Het huis was aan de achterzijde breder dan aan de voorzijde. De gang werd steeds breder, hierdoor was er extra ruimte in de keuken. Geen badkamer, dus wassen in de keuken, en de wc was buiten."

Waar nu het parkeerterrein ligt was ooit het 'bussenplein', knooppunt van de streekbussen van het openbaar vervoer. De A58 was er nog niet, waardoor het autoverkeer van Vlissingen naar Bergen op Zoom dwars door Goes reed over de Middelburgsestraat, een stukje Westsingel en de Van de Spiegelstraat.

Ook Sjef van Hese kan zich het boerderijtje aan de Piet Heinstraat nog goed herinneren. Daar woonde Johannes Westdorp, of in het Bevelandse dialect Jewannes. Hij was vrachtrijder met paard en wagen. In het Bekhof woonde ook de familie Schrier. Volgens hem werden in 1944 twee leden van deze familie gearresteerd. Ze hadden tijdens de bevrijdingsdagen een Duitse soldaat vermoord en in hun tuin begraven. Rien Rouw noemt dit ook. Volgens hem had een meisje uit dat gezin verkering met een Duitse soldaat, die daar zat ondergedoken. Om geen problemen te krijgen hadden pa en ma hem maar van kant gemaakt. Zijn helm hing in de achtertuin als een trofee.

Een intrigerend verhaal, en we gaan op onderzoek op de website van de KrantenbankZeeland. Daar vinden we in de PZC van 24 oktober 1945 een artikeltje met de kop 'broer en zuster vermoordden Duitsch militair'. De verdachten worden volledig met hun naam in de krant vermeld. Voor de rechtbank te Middelburg stonden de 28-jarige Maatje Schrier, kantoorbediende te Goes en haar 29-jarige broer A. Schrier, huisschilder terecht. Ze werden er van beschuldigd de Duitse militair Friedel Kappl in maart met bijlslagen en messteken te hebben vermoord en in de tuin begraven.

Maatje kende de militair, die in een woning vlakbij was gelegen (ondergedoken?) Op de dag dat Goes werd bevrijd - 29 oktober 1944 - had hij haar om onderdak gevraagd. Omdat haar vader anti-Duitsch gezind was, kon zij niet aan dat verzoek voldoen. Wel was haar broer bereid om de militair voor één nacht onderdak te verlenen. Maatje zou de volgende dag terugkomen. Op die dag werd ze samen met haar zus geïnterneerd. Meestal was dat het geval met vrouwen die tijdens de oorlogsjaren omgang hadden met Duitse militairen.

Na korte tijd kwam ze weer thuis en bleek dat de Duitse militair nog steeds bij haar broer zat. Hij verbleef er op een klein zolderkamertje en Maatje bracht hem wel eens brood. De situatie veranderde toen Maatje omgang kreeg met een Engelse militair van het bevrijdingsleger. De Duitser - misschien door jaloezie gedreven - begon haar 'dreigbrieven' te schrijven en haar in burgerkleding achterna te lopen.

Maatje wist haar broer er toe te brengen om de Duitse militair te vermoorden en 's-nachts in de tuin te begraven. Zij werd als de 'kwade genius' gezien. Tegen Maatje werd zeven jaar gevangenisstraf geëist en tegen haar broer vijf jaar. In het dagblad Vrije Stemmen - een krant die was voortgekomen uit het verzet - van 7 november 1945 lezen we dat beiden conform deze eis zijn veroordeeld.

Foto: Het Bekhof te Goes in de jaren zeventig van de twintigste eeuw.

Gepubliceerd 30 april 2024

[Link Facebook](#)

Burgemeester Tjapko Poppens en de Japanse ambassadeur, Hiroshi Minami, legden na de onthulling een krans bij het borstbeeld in het bijzijn van een achterkleinzoon van Johannes de Rijke.

Gemeente Amstelveen

JOHANNIS DE RIJKE

Bij toeval komen we op internet terecht op een krantenartikel over de bekende begraafplaats Zorgvlied in Amsterdam. Het staat in het Amstelveens Nieuwsblad van 7 december 2023 en gaat over de onthulling van een borstbeeld van Johannis de Rijke (1842-1913) dat sinds 2022 op Zorgvlied staat. Het is onthuld op een nieuwe plek op de gemeentelijke begraafplaats van Amstelveen. Het borstbeeld is ook van een plaquette met uitleg voorzien. De Rijke was een Nederlandse waterbouwkundige die in Japan zeer bekend is vanwege zijn waterbouwkundige werken. Hij ligt begraven op Zorgvlied. Op de facebookpagina van de Heemkundige Kring hebben we al vaker over hem schreven. Een eenvoudige polderjongen uit Colijnsplaat die een belangrijke waterbouwkundige in Japan wordt, en om welke nog veel Japanse toeristen op zoek gaan naar deze beroemde Zeeuw.

Het Amstelveense Nieuwsblad schrijft over hem “Tot zijn waterbouwkundige werken in Japan behoren onder meer het aanpassen van verschillende rivieren om overstromingen te voorkomen en het verbeteren van de toegankelijkheid van een aantal grote havens.

Burgemeester Tjapko Poppens en de Japanse ambassadeur Hiroshi Minami legden na de onthulling een krans bij het borstbeeld. Dat deden zij in het bijzijn van een achterkleinzoon van Johannes de Rijke. Zijn graf wordt nog jaarlijks bezocht door een Japanse delegatie.”

Op de website amstelveenweb.web lezen we ook nog iets over deze onthulling. “Johannis de Rijke (Japans: ヨハニス・デ・レーケ) (Colijnsplaat, 5 december 1842 – Amsterdam, 20 januari 1913) was een Nederlands waterbouwkundige en o-yatoi gaikokujin die in Japan nog steeds bekend is als een van de Watermannen vanwege zijn waterstaatkundige werken, zoals de aanpassing van verschillende rivieren en havens.”

“De Rijke werd ingenieur in Japanse dienst. Hij ontwierp twee strekdammen voor de haven van Osaka, een hogedrukwaterleiding in Osaka en een aanlegsteiger in Kobe. Hij verbeterde de havens van Tokio en Yokohama. Hij maakte samen met zijn collega George Escher (vader van de graficus M.C. Escher) plannen voor het verbeteren van diverse Japanse rivieren; voor een tunnelkanaal van het Biwameer naar Kioto en voor de kanalisatie van de Kiso. Na het vertrek van Escher uit Japan werd diens functie de facto overgenomen door De Rijke. Het plan werd van 1887 tot 1912 uitgevoerd. Dankzij het plan behoorden de overstromingen van de stad Nagoya tot het verleden. Vanaf 1891 werkt De Rijke op het Japanse ministerie van Verkeer en Waterstaat, in een functie vergelijkbaar met die van staatssecretaris. Over het algemeen kon hij goed met de Japanners opschieten, maar hij had wel altijd veel problemen met de Japanse bureaucratie. Ook had hij veel last van corruptie, wat hem door zijn gereformeerde achtergrond zwaar tegenstond.”

Gepubliceerd 18 mei 2024

[Link Facebook](#)

HERINNERINGEN ROND 'T BEEST IN GOES

In de Bevelandse Bode van 18 maart 2024 stond een foto van 't Beest op de Beestenmarkt te Goes. Guust de Kok is daar geboren en opgegroeid en wil graag zijn herinneringen delen.

Het gebouw dat we nu kennen als Podium 't Beest maakt deel uit van de constructie van de poort van de Brouwersgang. Zonder het gebouw van 't Beest zou de poort een 'pijler' kwijt zijn en dus nooit gebouwd kunnen worden. Op de foto ziet u links het gebouw van 't Beest en rechts de poort en de voormalige woning en kantoor van de vroegere notaris Pilaar. Het gebouw van 't Beest heeft een hele historie. In Goes was een Latijnse School gevestigd die verbonden was aan het klooster van de Kruisbroeders. Dat werd in 1429 gesticht en gevestigd op wat nu de Beestenmarkt is. Daar staat ook mijn geboortehuis. De Latijnse school verhuisde in 1614 naar de Kreukelmarkt. In 1854 was er in Goes al een 'bewaarschool' voor kinderen van 'minvermogene ouders'. Gemiddeld had die school volgens de beschikbare gegevens 150 leerlingen.

Ik ben in 1937 geboren en toen was het gebouw van 't Beest al een openbare kleuterschool. In de directe nabijheid stond nog een openbare school, de Openbare Lagere School B. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de kleuterschool door de Duitse bezetter gevorderd voor eigen gebruik. Na de bevrijding kreeg de school niet direct zijn oorspronkelijke onderwijsbestemming terug, maar werd er het hoofdkwartier gevestigd van de Engelse troepen in Goes. De Canadese troepen hadden hun hoofdkwartier in de zalen van autobusbedrijf Krijger aan de andere kant van de Beestenmarkt en in het telefoonkantoor aan de Van der Spiegelstraat. Zowel van de Canadese als de Engelse militairen kwamen wel eens enkele militairen van die hoofdkwartieren bij ons thuis. Daardoor mocht ik in het Engelse hoofdkwartier naar binnen. Mijn voornaamste bezigheid daar als jochie van 7 jaar was het uit de asbakken halen van sigarettenpeuken voor mijn broers. Die knipten er dan de mondstukjes af en deden de shagresten bij elkaar om daar weer sigaretten van te kunnen draaien. Bij het Canadese hoofdkwartier mocht ik met Tony Feetch (gemakshalve noemden we hem Tony Fiets) iedere dag mee naar de Van der Spiegelstraat en kreeg ik daar altijd een wit brood voor thuis mee. En soms ook sigaretten.

In hun hoofdkwartier in de kleuterschool werden er voor en door de Engelse soldaten ook bijzondere activiteiten ter ontspanning georganiseerd. Een zo'n activiteit was een dansavond. En omdat ik zussen had in de 'dansbare' leeftijd werden zij en hun vriendinnen voor dat bal uitgenodigd.

Dat had een merkwaardig gevolg. Wij stamden uit een Rooms Katholiek gezin en kregen nogal eens huisbezoek van de leden van de lokale geestelijkheid. Toen mijn zussen en hun vriendinnen feestelijk aangekleed klaar stonden om naar het bal te gaan, kwam net een van de twee kapelaans op bezoek. Die zei het netjes te vinden dat de dames naar de eredienst van die zaterdagavond in de kerk waren geweest. De goede man werd echter door de dames snel uit de droom geholpen met de mededeling dat ze naar het bal van de Engelse soldaten in de kleuterschool gingen. Mijnheer kapelaan vond dat voor roomse meisjes niet passen en ging er snel boos van door. Gevolg was ook dat ons gezin gedurende een aantal maanden geen huisbezoek van de betreffende kerkdienaar kreeg. Wat ik van mijn zussen de volgende dag te horen kreeg was dat zij een leuke avond hadden gehad en fijn gedanst hadden.

Na het vertrek van de Engelse militairen werd het gebouw weer een openbare kleuterschool. En de leerlingen waren weer kinderen van de 'minvermogende' burgers uit Goes. Ze werden 's ochtends en 's middags meestal door hun moeders naar school gebracht en ook weer gehaald. Veelal bleven die dan nog een flinke poos voor het schoolgebouw met elkaar praten. Dan geen vijf tot tien minuten, maar soms wel een half uur of langer en dat zowel 's ochtends als 's middags.

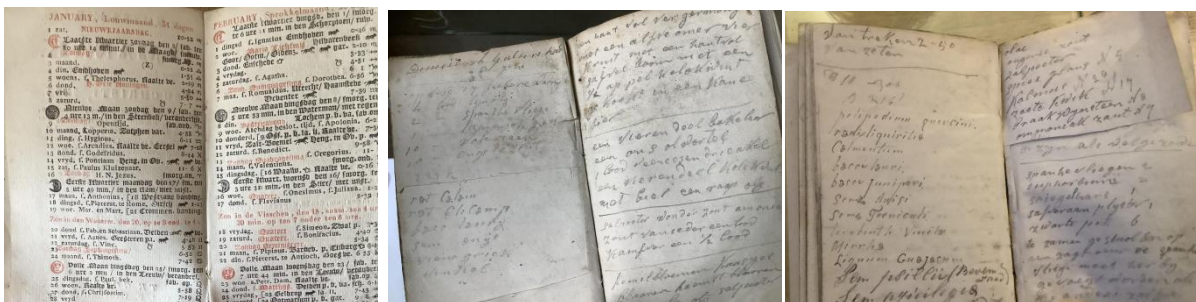
In de jaren zeventig van de vorige eeuw vond de gemeente dat het gebouw van de kleuterschool niet meer voor het geven en volgen van onderwijs geschikt was en kwam het leeg te staan. Het heeft toen een flinke tijd geen bestemming gehad. In 1980 werd er toch een bestemming voor de leegstaande school gevonden en werd er een jongerencentrum met een concertzaal opgericht. Daarna kwamen er nog ruimtes voor het afspelen van films en het houden van theatervoorstellingen bij. Toen dat plan in de stad bekend werd, werd er al snel gezegd dat het er wel een bende zou worden, maar dat is nooit gebeurd. Een familielid van me woonde in het eerste huis na de school en het gezin heeft nooit last gehad van 'rottigheid' door de bezoekers van 't Beest.

Van de leerkrachten aan de school herinner ik me de juffrouwen Dekker en Jo Ventevogel. Juffrouw Dekker was het hoofd van de school. Ze was in haar houding en kleding echt een hittepetit. Altijd netjes gekleed en opgemaakt. Zij woonde in Kloetinge. Juffrouw Jo (Ventevogel) was meer van het volkse type. Zij woonde boven de school. De ramen van de woonkamer en slaapruimtes zijn op de foto's goed zichtbaar. Haar broer kwam haar vaak opzoeken, zodat ze toch altijd goed beschermd was. De inspringende ruimte links op de begane grond was de toegang tot de toenmalige brandweerkazerne. Omdat die te klein werd en als brandweerkazerne ongeschikt was verhuisde die naar een terrein in de Brouwersgang. Direct achter het schoolgebouw stond een pakhuis van een handel in landbouwartikelen van vader en zoon Gunst. Die vlochten, gezeten op de harde grond van de schuur, zelf manden die bij landbouwwerkzaamheden werden gebruikt. Omdat de brandweerkazerne op de Beestenmarkt te klein werd ruilden vader en zoon Gunst en de gemeente van onderdak. Probleem opgelost, want op de plaats van het voormalige pakhuis van de familie Gunst werd een nieuwe en toen hyper moderne brandweerkazerne gebouwd. Deze staat er nog en biedt nu onderdak aan een fysiotherapie. Toen vader en zoon Gunst stopten met hun bedrijf, werd de voormalige brandweerkazerne een opslagplaats voor de bouwmaterialen van het aannemersbedrijf van een van mijn broers. Toen die met zijn bedrijf stopte werd de ruimte ingericht als zaal voor de Goese Vrijmetselaarsloge "De Steen". Dat is nu nog zichtbaar aan een kei boven de ingang.

De voormalige kleuterschool van juffrouw Jo en juffrouw Dekker is nu een in Zeeland bekend poppodium en theaterruimte. Mijn broer woonde direct tegen 't Beest een en iedereen verwachtte dus dat ze behoorlijk wat overlast zouden ondervinden van de bezoekers van 't Beest. Dat is echter nooit het geval geweest. En al weer meer dan 40 jaar doet de school van juffrouw Jo weer dienst als centrum voor de jeugd van Goes en omgeving en houdt het op dat terrein een goede naam op.

Gepubliceerd 19 mei 2024

[Link Facebook](#)

DE GOESCHE ALMANAK

'Mijn man heeft dit gevonden op een boerderij tussen de balken'. Die man was Rinus Bruël (1937-2019). In zijn werkzame leven, loodgieter die door avondstudie zich bekwaamde in instalatietechniek. Het was in de jaren zestig een gouden business toen Nederland omschakelde van 'stadsgas' naar 'aardgas'. Overall moest op het nieuwe gas gestookte centrale verwarming worden aangelegd. Ook op boerderijen in Zuid-Beveland kwam Rinus. Zijn vrouw Cobie Bruël-Geelhoed (78) weet het nog goed. "Waar hij allemaal werkte vertelde hij nooit. Thuis geen woord over zijn werk en zijn klanten." Rinus en Cobie woonden te Kloetinge aan het Geertesplein, waar ze een bed & breakfast runden.

En bij zo'n boerderij vond hij bij het verwijderen van wat planken een oud boekje tussen de balken. Heel oud! Een 'Goesche Almanak' uit 1853. Volgens het titelblad is het gedrukt bij de Wed. P. Crombouw Mz. te Goes. Een bekende naam, waar we al eens eerder over gepubliceerd hebben op onze Facebookpagina.

Op de website 'Historie van Goes' heeft oud-wethouder Joost Adriaanse de geschiedenis van Goes over de periode 1697-1970 beschreven op grond van de archieven uit die periode. Zo lezen we onder het hoofdstuk '1854-1860 Economische bedrijvigheid' over de belangrijkste bedrijvigheid in die periode in Goes: "vier boekdrukkerijen, te weten van F. Kleeuwens en zoon met drie knechts, een binder, een jongmaatje en een jongen; van de weduwe P. Crombouw Mz, waarin werkzaam waren haar schoonzoon en twee kleinkinderen; van S.J. de Jonge, met vijf werklieden, en van C.H. Schetsberg met een bediende of leerling en acht knechts."

In veel plaatsen werden al sinds de 16e eeuw almanakken uitgegeven. De nog steeds verschijnende Enkhuizer Almanak bestaat al meer dan vier eeuwen. In de 19e eeuw beleefden almanakken een hoogconjunctuur. Ze werden aan de deur en op straat uitgevent. Er zijn ook veel gespecialiseerde jaarboekenreeksen, zoals studie- en studenten-almanakken en literaire jaarboeken.

Een almanak is een jaarlijkse publicatie met steeds terugkerende informatie op bepaalde gebieden, deels geordend volgens de kalender. In algemene almanakken kunnen astronomische gegevens gecombineerd worden met gegevens als de tijden van zonsopgang, zonsondergang, volle maan, getijden, maar ook dienstregelingen en openingstijden van overheidsinstellingen, feestdagen, posttarieven en weersvoorspellingen. Vanouds maken ook andere elementen zoals astrologische beschouwingen, kronieken, proza of poëzie ter ontspanning of simpelweg moppen, deel uit van almanakken.

De Goesche almanak die we nu hebben is een boekje op het formaat van een zakagenda. Het heeft een stevige kartonnen band dat met een lintje kan worden dichtgebonden. De tekst onder de maanden heeft een gotisch schrift. Achter de naam van de maand staan de bijnamen die werden gebruikt. Januari louwmaand) en februari (=sprokkelmaand). En hoe kan het anders: maart is lentemaand, juni zomermaand en september herfstmaand. Verder nag namen als grasmaand, bloeimaand, hooimaand, oogstmaand en wijnmaand.

De bijnamen van november (slachtmaand) en december (wintermaand) staan niet vermeld. Tot in de jaren zestig van de vorige eeuw werden deze bijnamen ook nog geleerd op de scholen.

Deze bijnamen hadden vaak betrekking op landbouwactiviteiten. Zo was november traditioneel de maand om te slachten. Veel gezinnen hadden ook een varken in het schuurtje. In het voorjaar geboren, goed vestgemest met etensafval en dan slachten en het vlees en het spek conserveren voor de wintermaanden. Maar waar komen nu louwmaand (januari) en sprokkelmaand (februari) vandaan? Louwmaand is een variant van looimaand: januari was de maand waarin leer werd gelooid (voorbereidende bewerkingen erop uitvoeren). Februari is sprokkelmaand: ontstaan uit een verbastering van het Latijnse spurcalia, de naam van een reinigingsfeest dat in februari werd gevierd.

In de Goesche almanak staan ook de openingstijden van de stadspoorten. In de maanden januari en december gingen die poorten s'-ochtends om zes uur open en 's-avonds om vijf uur dicht. De maanden na januari kwam er 's-ochtends en 's-avonds steeds een uurtje bij. In mei, juni en juli gingen de poorten zelfs al om drie uur 's-nachts open en om negen uur 's-avonds weer dicht. Daarna werden de openingstijden weer korter. Je kon dan nog wel vragen om de stadspoort na sluitingstijd te openen, maar na elf uur 's-avonds kwam je de stad niet meer in.

De plaatsen waar die stadspoorten hebben gestaan zijn nu nog te zien. Met kunstwerken in het wegdek heeft de Goese kunstenaress Ineke Otte aan het einde van de vorige eeuw deze plaatsen gemarkeerd. Zo zien we dat op de Steenenbrug ooit de Ganzepoort stond en op het parkeerterrein aan de Westwal de Koepoort. Omstreeks de tijd dat deze almanak werd uitgegeven -1853 - werd ook begonnen met de sloop van de stadspoorten. Hierdoor ontstond er weer ruimte om woningen te bouwen.

In de Goesche almanak vinden we ook een 'reiswijzer'. De belangrijkste vervoersmiddelen waren de postkoets en de stoomboot. De trein was er ook al, maar daar was geen dienstregeling van, wegens 'de veelvuldige veranderingen welke er in de vertrekuren der SPOORTREINEN gemaakt worden' stond in de almanak. Voor veel mensen was het belangrijkste vervoermiddel in 1853 je eigen benen. Vele kilometers, en dus uren werd er gelopen.

In de almanak staat een afstandstabel, in de almanak een 'STEDENWYZER' genoemd. Niet met de afstand van het aantal kilometers, maar het aantal uren per postkoets, waarvan de paarden gemiddeld vijf tot tien kilometer per uur liepen. Zo is de afstand tussen Bergen op Zoom en Middelburg acht uur.

Het meest intrigerende in de almanak zijn de aantekeningen van de bezitter in 1853. Er zitten enkele blanco blaadjes in waarop aantekeningen zijn gemaakt. Een deel van deze blaadjes zijn er uitgeknipt. De schenker van dit boekje denkt dat de almanak ooit van een veearts is geweest. Misschien zijn het aantekeningen van recepten of ziekten. We weten het niet. Maar misschien zijn er lezers die dat geheim kunnen ontrafelen.

Foto 1: Twee maandpagina's uit de almanak.

Foto 2 en 3: Aantekeningen uit 1853.

Gepubliceerd 23 mei 2024

[Link Facebook](#)

MONUMENTEN, WAT DOEN WE ER MEE?

Nederland kent vier soorten monumenten: rijksmonumenten, provinciale monumenten, gemeentelijke monumenten en beschermde stadsgezichten en dorpsgezichten. In Zeeland hebben we ruim 3.700 rijksmonumenten. Het grootste deel bestaat uit woonhuizen (circa 2400). Daarnaast zijn er meer dan 200 religieuze gebouwen, waaronder zo'n 160 kerkgebouwen. Het aantal agrarische gebouwen komt op 242, het aantal molens op 80. Rijksmonumenten zijn door de rijksoverheid gedefinieerd als gebouwen van vijftig jaar of ouder die moeten worden beschermd om ze voor toekomstige generaties te bewaren.

Naast deze landelijke bescherming is er de Werelderfgoedlijst voor cultureel en natuurlijk erfgoed dat onvervangbaar en uniek is en beschouwd moet worden als eigendom van de hele wereld. En sinds 2014 bestaat het Europees Erfgoedlabel voor gemeenschappelijk cultureel erfgoed dat voor alle Europeanen interessant en leerzaam is. Nederland heeft 13 werelderfgoederen, zoals de Van Nellefabriek in Rotterdam, de Grachtengordel in Amsterdam en de Molens in Kinderdijk. De Heemkundige Kring De Bevelanden zou graag zien dat de Deltawerken en de Zeelandbrug ook Werelderfgoed worden.

Daarnaast kunnen gemeenteraden ook een gemeentelijke monumentenlijst opstellen van gebouwen die karakteristiek zijn voor de gemeente, en waarvan men vindt dat deze een beschermde status moeten hebben. Verschillende Zeeuwse gemeenten hebben zo'n gemeentelijke monumentenlijst. In Middelburg staan daar 125 objecten op, en in Schouwen-Duiveland 386. Maar gemeenten als Hulst, Sluis, Tholen en Veere hebben helemaal geen gemeentelijke monumentenlijst. Deze gemeenten hebben wel rijksmonumenten.

Op de Bevelanden is het karig gesteld met gemeentelijke monumenten. De gemeente Borsele heeft met 36 objecten de meeste gemeentelijke monumenten. Maar de gemeente Goes heeft er maar zes en Kapelle zestien. Noord-Beveland en Reimerswaal hebben helemaal geen gemeentelijke monumentenlijst. In Goes werkt men op dit moment aan uitbreiding van het aantal gemeentelijke monumenten.

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. In deze wet zijn een aantal wetten en regelingen samengevoegd, zoals de Wet op de ruimtelijke ordening en het bestemmingsplan. Maar ook monumenten moeten daarin opgenomen worden. Een object dat als waardevol wordt gezien, maar niet specifiek genoemd wordt heeft geen enkele bescherming. Als men er iets anders mee wil doen, of zelfs slopen, dan zou dat zomaar kunnen. Zo hebben bijvoorbeeld de tv-toren in Goes, de oesterputten in Yerseke en het opjaagstation in Kortgene geen beschermde status.

In juni 2023 heeft Erfgoedbeschermer Heemschut in zijn blad aandacht gevraagd voor het opjaagstation aan de Prinsendijk te Kortgene. We citeren een gedeelte van het artikel: "een opvallend bakstenen gebouwtje uit 1955 met siermetselwerk in gele baksteen en ronde vensters onder een golvend betonnen dak. Het gebouwtje is een zogenaamde opjager, ofwel een pompstation en hydrofoorstation."

In 1954 heeft de N.V. Waterleidingmaatschappij Zuid-Beveland (nu onderdeel van Evides) een waterleidingnetwerk op Noord-Beveland aangelegd. Het opjaagstation moest er voor zorgen dat er voldoende waterdruk zou zijn. Het gebouw heeft vensters die 'oeil de boeuf' genoemd worden.

Het betekent 'runderoog' en het is een type raam dat je ook veel in een zandstenen omlijsting ziet in zeventiende eeuwse grachtenpanden in Amsterdam. Na de ingebruikname in 1955 werd het pompstation in 1995 verkocht aan een particulier.

Het is dankzij deze nieuwe eigenaar - de heer J. Sonke - dat het gebouwtje nog bestaat. Het heeft geen beschermde status. Hij wilde het gebouwtje voor het nageslacht behouden en er een passende bestemming aan geven. Gedacht werd aan een expositieruimte in combinatie met een cafeetje in een fiets- wandelroute. De gemeente gaat daar niet mee akkoord omdat het binnen de milieuzone ligt van een naastgelegen groenvoederdrogerij. In 2004 wordt het gebouwtje door Evides teruggekocht om het weer als pompstation te gebruiken. De reden is dat door de toename van het toerisme meer water nodig is, en dus ook meer waterdruk. Heemschut Zeeland pleit nu voor een betere bescherming door de gemeente Noord-Beveland van dit industrieel erfgoed.

Het is een voorbeeld van een situatie die in veel gemeenten speelt. In alle Bevelandse gemeenten staan woningen en andere gebouwen en objecten die karakterstiek zijn voor de tijd waarin ze gebouwd zijn. De Heemkundige Kring De Bevelanden vindt dat gemeenten meer moeten doen aan de bescherming van dit onroerend goed. Dat kan door een gemeentelijke monumentenlijst vast te stellen, waarop deze gebouwen gelaatst worden.

Foto 1: Het opjaagstation te Kortgene.

Foto 2: De tv-toren te Goes.

Foto 3: De oesterputten te Yerseke.

Gepubliceerd 27 mei 2024

[Link Facebook](#)

POSTCODES, POSTKANTOREN EN POSTBODES

'Het gaat gedachteloos: je postcode invullen bij het plaatsen van een bestelling of wanneer je gaat zoeken naar een afhaalrestaurant in de buurt. Overal laten we deze reeks achter. Wij vroegen ons af: waar komen postcodes vandaan?' Zo begint een artikel in de PZC van 7 april 2024.

We gingen wat dieper in op de geschiedenis van de posteries. In de PZC van 17 februari 2024 komen we een ander artikel tegen over de postbode: 'De postbode was vroeger een gerespecteerde en graag geziene gast in de Zeeuwse wijken en dorpen. De postbezorger van nu wordt beschimpt en krijgt de schuld van de gebrekkige postbezorging. Hoe heeft het zover kunnen komen? En is er nog iets aan te doen?'

In een tijd zonder internet, sociale media en telefoon was de met de hand geschreven brief het enige communicatiemiddel. Als je tenminste kon lezen en schrijven. In 1650 kan meer dan de helft (53 procent) van de Nederlanders lezen en schrijven. Het aantal mensen dat kan lezen en schrijven neemt snel toe. Of dat juist is valt te betwijfelen. Nu noemen we het 'laaggeletterdheid'. De definitie daarvan is ruimer, omdat nu iedereen daar onder valt die moeite heeft met lezen en schrijven. Maar dit artikel gaat over de postbezorging.

In verschillende dorpen hebben we een Postweg. Dat was de weg waar in de achttiende en negentiende de postkoets reed. De weg van Bergen op Zoom naar Middelburg is ontstaan uit de Postweg, die als verbinding door de postmeester van Steenberghe in 1745 werd ingesteld tussen Moerdijk en Zeeland. De weg volgt voor een deel al in de 17de eeuw bestrate wegen (tussen Tholen en Poortvliet; tussen Kapelle en 's-Heer Arendskerke).

De Postweg van Zeeland naar Holland liep oorspronkelijk van Walcheren over het Sloeveer naar Goes, verder via het veer Yersekedam-Gorishoek naar Oud-Vossemeer van waar men met de boot naar Holland of Brabant kon oversteken. Omstreeks het eind van de 17e eeuw werd de postroute via Tholen naar Bergen op Zoom geleid. Hiervoor werd de weg van Poortvliet naar Tholen aangelegd.

Aansluitend op het traject Gorishoek-Tholen bestond er nog een postroute vanuit Stavenisse naar Scherpenisse waarlangs passagiers en post werden vervoerd vanuit Schouwen-Duiveland (via het veer Viane-Stavenisse). De postroute was de eerste begrinde weg op Tholen. De Postweg (Gorishoek-Thoolse veer) werd later als onderdeel van de eerste Rijksweg van Zeeland, van Middelburg naar Tholen, opgenomen.

In Yerseke kon men zijn post omstreeks 1750 met een wagen- en veerdienst verzenden. Dit kostte nogal wat tijd. Naar Goes deed de wagen er 21,5 uur over en naar Bath 3 uur. Waarbij je moet bedenken, dat er nauwelijks behoorlijke bestraatte wegen waren, veel meer klei- en zandwegen. Van postkantoren was toen zeker in de dorpen geen sprake. Het duurde tot na 1870 voor het postbedrijf in Yerseke grotere en andere vormen ging aannemen. In het najaar van 1876 viel de beslissing. Het nieuwe kantoor zou gebouwd worden aan de Damstraat. Het nieuwe gebouw werd omstreeks 1 september 1877 in gebruik genomen. In 1799 werd de post in ons land genationaliseerd.

Op 15 januari 1799 nam de Bataafse Republiek (in de Franse tijd de naam van de republiek dat voor het overgrote deel Nederland omvatte) het beheer over briefpost op zich. In 1810 werd de Postwet ingevoerd door Napoleon en kreeg de overheid het staatsmonopolie op de postbezorging. Deze werd met de Postwet 1851 gewijzigd en vanaf 1852 werd de postzegel ingevoerd.

Het bezorgen van de post gebeurde lopend door de postbode. Acht uur per dag liep deze van stad naar dorp met de post onder zijn arm. Postcodes waren er nog niet. De brieven werden afgeleverd bij bestellers. Deze bezorgden de post bij de geadresseerden.

In de PZC van 17 februari 2024 staat een interview met John Guequierre. In 1970 is hij als 19-jarige zijn loopbaan begonnen als postbode in Middelburg bij het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie (PTT). Op 29 oktober 1970 legt hij de eed af. Hij zweert 'de stiptste geheimhouding' te bewaren 'omtrent brieven, telegrammen en telefoongesprekken' en 'nimmer enig geheim' te openbaren. Dan steekt hij twee vingers op. „Zo waarlijk helpe mij God almachtig.” Het is zover: hij is postbode.

Vol trots loopt hij daarna zijn ronde door de stad. Hij draagt het statige grijze pak van de PTT, inclusief stropdas en pet. „Het was bijzonder om dat te dragen”, zegt hij daar nu over. “Je was heel herkenbaar, net als de politie. Postbode was in die tijd een gerespecteerd beroep.”

De technologie ontwikkelt zich steeds verder. Er kwamen computergestuurde sorteermachines en in 1978 werd door de PTT de postcode ingevoerd. De eerste twee cijfers duiden op een geografische regio; de laatste twee cijfers verwijzen naar een kleine woonplaats of wijk binnen een grote plaats; de letters maakt het nog iets specifieker en verwijzen naar een groep van ongeveer 25 woningen, bedrijfspanden of postbussen. Om het overzichtelijk te houden is besloten dat aan één postcode een maximum van vijftienduizend inwoners zit. Steden als Goes, Vlissingen en Middelburg hebben hierdoor meerdere codes, verdeeld over de wijken.

Het staatsbedrijf PTT werd in 1989 geprivatiseerd. Destijds was de PTT naast de bezorging van de post, ook het enige bedrijf voor een telefoonaansluiting. Tot 2002 blijft de naam PTT nog bestaan. Daarna is het gesplitst waardoor we nu voor telefoon en internet KPN kennen en voor de postbezorging PostNL.

Voor het personeel en de bedrijfsvoering komt er een ingrijpende reorganisatie. De postkantoren - vaak in monumentale gebouwen - verdwijnen. En ook de traditionele postbode verdwijnt uit het straatbeeld. John Guequierre, in 2012 61 jaar, wordt met zachte hand naar de uitgang geduwd. "Ik was graag nog een paar jaar doorgedaan, maar de leiding vond het niet erg dat ik uit dienst ging. Ik was te duur geworden."

En zo ging het met veel van zijn collega's. Brieven sturen we steeds minder. We mailen, appen en chatten naar elkaar. En de weinige post wordt bezorgd door postbestellers, tegen een lager loon en minder arbeidsuren. De schuld komt al gauw bij de postbezorgers terecht, maar dat vindt John Guequierre onterecht. "Zij doen wat ze kunnen. PostNL kan simpelweg te weinig mensen vinden, daar zit het probleem. Het beroep is niet aantrekkelijk meer." Dat roept de vraag op: hoe interessant is het nog om postbezorger te worden?

Foto: Het voormalige postkantoor aan de Damstraat 19-21 te Yerseke. In 1877 gebouwd en ontworpen door de architect Le Clerq te Kruiningen. Nu een Bed&Breakfast.

Gepubliceerd 29 mei 2024

[Link Facebook](#)

PIET GELUK (1923-1997)

Eind april 2024 ontvingen we enkele stukken met een begeleidend briefje, dat geschreven was op een blocnootpapiertje van een huurdersvereniging uit Helmond. Het is ondertekend door M.H. Geluk, dochter van de heer Geluk. Geen adres van de afzender, zodat we ook geen informatie kunnen vragen. Alleen de mededeling dat ze bij het opruimen deze spullen van haar vader vond. Hij is geboren in Goes en later verhuisd naar Brabant.

Nieuwsgierig gaan we op onderzoek. Eerst de toegezonden stukken op datum sorteren en in een tijdlin zetten. Als laatste hebben we een kaartje waarop staat: "Een herinnering aan Piet Geluk", met als geboortedatum Goes 13 mei 1923 en overlijdensdatum Helmond 9 oktober 1997. Het is ondertekend door Sjaan Geluk-Machielse, kinderen en kleinkinderen. Een tekst die begint met: "Zwijgzaam ...stil en zonder vragen wilde hij zijn ziekte dragen."

Op de website Zeeuwen Gezocht vinden we zijn geboorteakte: Pieter Jan Geluk op 13 mei 1923 te Goes geboren als zoon van Dingenis Bernardus Geluk en Jacoba Maria den Toonder. Zijn ouders zijn op 23 november 1922 te Goes gehuwd. Vader is 24 jaar, als beroep staat 'huisknecht' en moeder is 22 jaar, zonder beroep en geboren te Yerseke. Ze zijn in 1962 en 1969 overleden te Goes. Geboorten van andere kinderen zien we niet. Pieter Jan is dus mogelijk enig kind.

Op 2 mei 1946 trouwt de 22-jarige Pieter Jan Geluk te Goes met de 20-jarige Adriana Pieterella Machielse (roepnaam Sjaan). Op de website KrantenbankZeeland vinden we in Dagblad De Stem de burgerlijke stand, destijds de gebruikelijke manier om geboorten, overlijden en huwelijken door de gemeente te publiceren. In de krant van 19 november 1946 lezen we dat te Goes hun zoon Dingenis B. Is geboren. In 1951 wordt zoon Jacob Th. geboren (Zeeuwsch Dagblad 5 februari 1951).

Meer kinderen vinden we niet, zodat we moeten aannemen dat deze twee zonen de enige kinderen van dit echtpaar zijn.

Bij de ontvangen stukken vinden we het rapportboekje van de Ambachtsschool te Goes van Piet Geluk over de jaren 1936-1939. Hij volgde de opleiding rijwiel- en motortechniek. Voor 'vlijt en gedrag', waarvoor men destijds ook een cijfer kreeg zien we ruime voldoendes van 7 en 8. Ook voor de vakken een ruime voldoende. Blijkbaar is hij een trage leerling, want bij 'vorderingen' zien we viertjes en vijfjes. Alle onvoldoendes zijn nog eens benadrukt met een rode onderstreping. Het tweede leerjaar heeft Piet opnieuw moeten doen. Bij het tweede kwartaal van 1937/1938 staat de opmerking 'aanpakken'. Nadat hij het jaar overdoet is de eerste opmerking 'heel min'. De docenten wisten hoe je een leerling moest motiveren. Maar aan het eind van dat schooljaar haalt Piet dan toch zijn diploma. Als 16-jarige is hij klaar voor de arbeidsmarkt.

Het is midden in de Tweede Wereldoorlog. Het vinden van werk is nog niet zo eenvoudig. Piet vindt een baan bij de scheepswerf de N.V. Koninklijke Maatschappij 'De Schelde' te Vlissingen. Hij is daar in dienst geweest als aankomend draaier in de afdeling smederij van 11 april 1939 tot 31 januari 1942.

Piet Geluk begint aan de Stichting Vakopleiding West Brabant en Zeeland aan de opleiding automontereren. Het is een vorm van leren en werken, zoals we die nu nog steeds hebben. Zijn praktijkervaring krijgt hij bij garage Louisse aan de Westwal in Goes. In juli 1943 behaalt hij in Breda zijn diploma. Een half jaar later - in januari 1944 - wordt hij ingedeeld als 'hulp-monteur'. Een certificaat uitgereikt door de ondervakgroep 'Automobielreparatiebedrijf' met zijn foto zit tussen de stukken.

Maar Piet Geluk wilt meer. Op 1 april 1949 neemt hij ontslag bij Louisse. Zoals dat tot in de jaren zestig van de twintigste eeuw gebruikelijk was, ontvangt hij van zijn werkgever een getuigschrift. Hierin verklaart de werkgever dat 'de heer P. Geluk van februari 1942 tot 1 april 1949 in dienst is geweest als monteur en dat hij zijn werk steeds tot volle tevredenheid heeft verricht.'

Ondertussen heeft Piet op 15 december 1949 een verklaring behaald tot indeling als 'eerste monteur', uitgereikt door de 'commissie techniek en vakopleiding van de bond van automobielhandelaren en garagehouders BOVAG'.

Waar Piet toen is gaan werken weten we niet. Mogelijk heeft hij getracht om als 'eerste monteur' bij een ander garagebedrijf te werken. Enkele maanden later op 1 september 1949 keert Piet weer terug bij zijn oude werkgever Louisse. Deze keer als magazijnmeester. Hij woont op dat moment aan de Zuidvlietstraat 50 te Goes. Op 1 januari 1953 neemt hij weer ontslag. Bij de papieren ook enkele foto's van auto's bij garage Louisse die gemaakt zijn door De Soomer (1888-1969) een bekende fotograaf in Goes. We schreven daar al eens eerder over:

<https://www.facebook.com/1266847363436855/posts/3092823627505877/>

Blijkbaar ligt het magazijnwerk hem beter dan het monteurswerk, want op 1 januari 1953 wordt hij assistent-magazijnmeester de Ford-dealer, Automobielhandel en Garage-Onderneming M. de Dreu & Co aan de Anjelierstraat 5-7 te Goes. Op 1 juli 1955 neemt hij daar ontslag. Ook hier weer een getuigschrift waarin verklaard wordt dat hij 'zeer betrouwbaar is en zijn verantwoordelijke positie nooit aanleiding tot klachten heeft gegeven'.

Piet is nog steeds bezig met avondstudie. Waar droomt hij van? Van een eigen bedrijf? Het zou zo maar kunnen, want in juli 1953 behaalt hij het middenstandsdiploma, destijds een vereiste om een bedrijf te beginnen. Hij heeft een prachtige cijferlijst met een tien voor rekenen en een negen voor boekhouden. Verder drie achten en een zeven.

Na zijn ontslag bij De Dreu begint Piet op 1 juli 1955 als vertegenwoordiger bij het Technisch Handelsbureau 'Brezan' te Amsterdam. Als werkgebied heeft hij de provincie Zeeland. Dit werk bevalt hem toch niet want een paar maanden later neemt hij per 1 december 1955 ontslag. In het geruigschrift staat: "dat de heer Geluk tot de conclusie is gekomen dat zijn capaciteiten toch meer liggen op zijn oude terrein van magazijnbeheer dan op dat van vertegenwoordiger".

Piet Geluk vindt weer een nieuwe baan als magazijnmeester. Deze keer bij een gerenommeerd bedrijf in de Brabantse hoofdstad Den Bosch. Het is de Ford-dealer Pompen & Verlouw aan de Vugtherstraat 276 te Den Bosch. Dit pand is in 1930 gebouwd en staat nu op nummer 280. Het is nu een Rijksmonument waar een winkelcentrum is gevestigd met de oude garagenaam Pompen & Verlouw. Voor Piet is dit de reden van zijn vertrek uit zijn geboorteplaats Goes. Hij verhuist per 1 december 1955 naar Den Bosch naar de Hertogstraat 9, een etagewoning in een negentiende eeuwse pand dat nog steeds bestaat.

Nederland heeft te kampen met woningnood. Dit is ook de reden dat Piet in 1959 weer ontslag neemt. In zijn getuigschrift staat dat hij per 1 oktober 1959 op eigen verzoek ontslag neemt 'dit in verband met huisvestingsmoeilijkheden, welke elders bleken opgelost te kunnen worden'.

Piet Geluk en zijn gezin verhuizen naar Helmond, waar hij gaat wonen op het adres Haaglaan 8, een eensgezinswoning. Ook in die plaats wordt hij magazijnmeester bij de plaatselijke Ford-dealer Hagam, een naam die is afgeleid van Helmondse Algemene Garage- en Automobiel Maatschappij. Dit bedrijf heeft lange tijd aan de Trambrugweg/Kanaaldijk NZ te Helmond gelegen. Piet heeft daar gewerkt van 1 oktober 1959 tot 16 december 1966.

En dan verandert hij nog een laatste keer van werkgever. Hij blijft in Helmond wonen maar wordt magazijnmeester bij Forddealer Van Berkel in het twintig kilometer verderop gelegen Veghel. Op 31 januari 1972 neemt hij ontslag. Piet is dan 49 jaar. De pensioengerechtigde leeftijd heeft hij nog niet bereikt. Op welke wijze Piet toen in zijn levensonderhoud heeft voorzien weten we niet. Op 9 oktober 1997 overlijdt Piet Geluk te Helmond op 74-jarige leeftijd.

Foto 1: Piet Geluk op 18-jarige leeftijd.

Foto 2: Garage Louisse in 1938 aan de Westwal te Goes.

Foto 3: Auto bij Garage Louisse (foto van De Soomer).

Foto 4: Garage De Dreu aan de Anjelierstraat te Goes.

Gepubliceerd 1 juni 2024

[Link Facebook](#)

EEN SOLLICITATIE IN 1930

Een sollicitatie is een belangrijke stap in het arbeidsproces. Met alle tijdelijke en flexcontracten is het iedere keer spannend om de begeerde baan te bemachtigen. De wijze waarop we nu solliciteren is wel heel anders dan enkele decennia geleden. Zo'n vijftig jaar geleden was het heel gebruikelijk om een handgeschreven sollicitatiebrief te schrijven. Vooral als je niet zo'n mooi handschrift had een heel inspannende bezigheid. Een sollicitatiebrief op de typemachine was 'not done'.

Als we teruggaan naar zestig jaar geleden was het heel gebruikelijk dat je wat hulp kreeg van je ouders, een buurman of goede bekende met wat connecties. Zij hadden soms contacten waardoor ze een goed woordje voor je konden doen. Het is bekend als het 'patronagesysteem'. Bijbantjes voor scholieren bestonden nog niet. Wel waren veel jongeren met vijftien jaar niet meer leerplichtig en gingen met zo'n steuntje in de rug de arbeidsmarkt op. Geen baan van enkele uren per week, maar gewoon veertig uur per week. De parttimebaan bestond nog niet.

We ontvingen enkele brieven van de kleindochter van Abeltje Koops. Ze was afkomstig uit Friesland en wilde een dienstbetrekking op een boerderij in Zeeland. We schreven al eens eerder over haar op onze Facebookpagina: <https://www.facebook.com/100064631204525/posts/796635412500825/>

Nu ontvingen we enkele handgeschreven brieven uit januari 1930. Hoewel er geen adressering op de brieven staat zijn ze gericht aan een landbouworganisatie. Men reageert op een advertentie in het Zeeuwsch Landbouwblad. Het is een blad dat iedere zaterdag verschijnt onder de naam 'Landbouwblad voor Zeeland en Noord-Brabant'. Daaronder staat dat het een orgaan is van de 'maatschappij tot bevordering van landbouw en veeteelt' in deze provincies. Het is de voorloper van wat we nu kennen als de ZLM. Die letters staan voor Zuidelijke Landbouw Maatschappij, maar bij veel mensen nu bekend als een verzekeringsmaatschappij. De periodieken van verschillende jaargangen zijn te vinden op de website KrantenbankZeeland. Helaas ontbreken de jaargangen 1929 en 1930.

Op alle brieven staat bovenaan een aantekening of het wel of geen goed adres is. Deze brieven zijn daarna doorgestuurd naar de heer Koops te Broijl in Friesland. Uit de brieven blijkt dat Abeltje samen met haar 'broeder' naar Zeeland wil komen. De advertentie is door een oudere broer geplaatst die als 'zaakwaarnemer' voor zijn zus Abeltje en haar jongere broer Anne optreedt.

Het was het begin van de economische crisis die de jaren dertig teisterden. Uitzendingen van Omroep Friesland laten zien dat in de provincie Friesland de economische gevolgen van de crisis groter waren dan in de rest van het land. Reden waarom men werk zocht in het verre Zeeland.

We weten al dat Abeltje Koops van 13 mei 1930 tot 6 oktober 1930 op een boerderij te Kloetinge had gewerkt. Maar wat ging er aan die periode vooraf? De eerste brief is van 18 januari 1930 en geschreven door Arie Sinke Jzn. Onder zijn naam staat 'Olmenstein Kloetinge'. Het is nu een overnachtings- en vergaderaccommodatie met theetuin onder de naam Hof Olmenstein aan de Abbekindersezandweg 21 te Kloetinge.

Sinke schrijft mede namens zijn buurman, want daaronder staat dat die buurman W.P. Beijer van boerderij Plantlust te Kloetinge is. Daarmee kunnen we deze boerderij ook gelijk lokaliseren. In onze vorige artikel was het nog onduidelijk waar deze was gelegen. We vinden een foto van deze boerderij op het adres Abbekindersezandweg 2 te Kloetinge. De boerderij is nu niet meer te vinden. Op deze lokatie is nu verslavingskliniek De Reilof van Emergis gevestigd.

Arie Sinke is een bekend persoon in de landbouwwereld. Boven de brief staat de aantekening met potlood: "Uitstekend adres, A. Sinke is secretaris van de Bond van Gedipl. leerlingen der landbouwwintercursussen". De eerste brief komt van deze Sinke en is van 18 januari 1930. De brief begint met de aanhef 'Mej. en Mijnheer'. De eerste zin zou je bijna plechtig geformuleerd kunnen noemen. 'Naar aanleiding van Uwe advertentie in het Zeeuwsch landbouwblad omtrent plaatsing op boerderijen, ben ik zoo vrij hier op te antwoorden en U tevens een plaats aan te bieden op de hofstede van mijn buurman en bij mij op de Boerderij.'

Sinke stelt de boerderijen voor. Hoeve Olmenstein is een 'typisch Zeeuwsch bedrijf, ruim 60 hectare groot.' Het is weiland en boomgaard met appels, kersen en bessen. Het is een gemengd bedrijf waar tien koeien moeten worden gemolken. De melk wordt tot boter gekarnd. Sinke woont op het bedrijf met zijn vrouw en baby van vier maanden. Hij is pas tweeënhalve jaar gehuwd. Wat verderop woont de paardenknecht. Er zijn nog wat arbeiders en een melkknecht die in Kloetinge en Goes wonen.

De boerderij van zijn buurman Beijer is met 38 hectare iets kleiner. Het is ook een gemengd bedrijf. Daar zijn geen kinderen. Mogelijk is Beijer niet gehuwd; een tante heeft de rol van dienstbode. Er is een knecht en 'jonge mensen', die niet inwonend zijn. Van beide boerderijen behoren allen tot de Ned. Herv. Kerk. Informatie over Sinke kan opgevraagd worden bij de Rijkslandbouwconsulent de heer Stevens te Goes. Voor buurman Beijer kunnen referenties gevraagd worden bij mevrouw P.A. van der Ban-Veldman van de landbouwschool te Leeuwarden, die hier (Goes?) vroeger lerares landbouwhuishoudkunde is geweest. De tweede brief - ook gedateerd 18 januari 1930 - is afkomstig van Mej. J.P. Dieleman-den Hamer, landbouwer in het Zeeuwsvlaamse Biervliet E7. Zij begint de brief met 'Geachte Jonge Lui'. Bovenaan de opmerking: 'goed adres, minder bekend'. Het is een klein bedrijf van ongeveer vijf hectare. In de brief wordt de ouderwetse afmeting 11,7 gemet genoemd. Het is een gezin met twee kinderen van tien en vijf jaar. Men heeft vijf koeien en binnenkort zijn er mogelijk drie knechten inwonend.

Ze kunnen beide sollicitanten in huis opnemen, de ene als knecht en de ander als dienstbode. Blijkbaar stond er in de advertentie dat de sollicitanten een 'goede behandeling vragen boven een hoog loon'. Het zegt iets over de handeling dat personeel op boerderijen vaak kregen. Op de boerderij is een wasmachine, waardoor het werk niet te zwaar is. Ze hebben geen prachtige meubelen maar het is proper.

Op 20 januari 1930 komt er een kort briefje uit Terneuzen. Het is met een gedrukt briefhoofd van 'Landbouwbedrijf van de firma J. Huijssen-Dieleman'. Het zijn een paar regels op een typemachine gemaakt. Daaronder is het wat slordig afgeknipt. Met potlood de aantekening 'vooruitstrevend, zeer goed adres'. Men heeft vooral interesse in de zoon, maar voor de dochter is ook wel iets te vinden.

Op dezelfde datum een brief uit Zuidzande met de opmerking 'uitstekend adres'. De afzender is landbouwer Abr. Salomé-de Hullu. Ze zijn net getrouwd. Hij heeft komende mei een boerderij gehuurd, een gemengd bedrijf met veertig hectare grond. Men kan best een paar jonge krachten gebruiken.

Op 21 januari 1930 een brief uit Oudelande die refereert aan een advertentie van 18 januari 1930. De ondertekening kan nog net op het papier, maar is onduidelijk. Het is H.A. Mol, landbouwer te Oudelande, Zuid-Beveland. Deze keer geen aanbeveling van de landbouworganisatie. Hij biedt 'plaatsing aan van het Friesche meisje. 'De omtrek bij ons is heel mooi en zeker voor vreemde mensen, ik heb al meer Friezen op bezoek gehad' schrijft hij als aanbeveling. Op 22 januari 1930 weer een brief uit Zeeuws-Vlaanderen; uit IJzendijke. Ze zijn 'geneigd in onderhandeling te treden met de Friesche boerenzoon en dochter'.

Al deze brieven zijn op 22 januari 1930 gestuurd naar 'den Heer J.H. Koops te Boijl (Friesland)' van de Maatschappij tot bevordering van landbouw en veeteelt in Zeeland, secretaris: Ir. J. Siebenga'. Ze hebben op alle brieven 'aangeteekend hoe onze meening over betrokkenen is'. De heren Salomé, Sinke en Huijssen-Dieleman zijn persoonlijk bekend. Dieleman-de Hamer is minder bekend. Ze kunnen niet oordelen over kost, huiselijk verkeer, enz., toch 'gelooven ze dat dit niets te wenschen zal overlaten'. Voor Zuid-Beveland wordt Sinke het beste adres gevonden. Hij 'woont 2 á 3 kwartier van Goes'. Het belangrijkste vervoermiddel waren toch altijd nog je voeten. Op het laatste moment wordt er nog een brief nagezonden uit Schouwen-Duiveland van J. Kooijman aan het Gouweveer bij Zierikzee. Ook een 'zeer goed adres'.

Hoewel de reactie van Koops ontbreekt, blijkt uit een zeer uitvoerige brief van 27 januari 1930 dat hij gekozen heeft voor Arie Sinke Jzn. In de brief wordt gesproken over 'Uw zuster en broer'. Het is dus niet vader Koops die de zaken regelt maar een oudere broer.

De onderhandelingen kunnen beginnen. Tegenwoordig is vaak de eerste vraag: "Wat verdien ik?" Dat lag 90 jaar geleden gevoeliger. Sinke schrijft: "Uw vraag omtrent het loon, is nu niet direct zoo gemakkelijk, liever bespreken wij dit mondeling met een van jullie, zij ontvangt loon naar werk dat is voorop gezet, doch liever hadden wij, dat wij daarmede wachten, of dat U anders zelf een bedrag noemde, hier is het zulk een groote verscheidenheid en loon voor vrouwen en meisjes of dienstboden, dat wij moeilijk kunnen zeggen, dat hebben wij er voor over."

De mannelijke sollicitant kan bij buurman Beije komen werken. Sinke schrijft: "Ook mijn buurman heeft omtrent die beloning mij opgedragen te schrijven dat ook hij betalen zal, zoo ongeveer wat de knecht-aan-huis hier verdienen, boven kost en inwoning, voor deze laatste is dit vrijwel een prijs en belooft van de f. 5 - f. 6 per week, ook hij wilde liever dit mondeling bespreken, of dat U eerst het bedrag noemde."

Als extra stimulans schrijft Sinke over zijn vrouw, dat ze inlichtingen kunnen inwinnen bij 'Mevr. van der Ban', omdat ze daar cursus huishoudkunde heeft gehad. Ook meneer Van der Ban heeft zijn hofstede meerdere malen bezocht, toen zijn schoonvader daar woonde en burgemeester van Kloetinge was. Die burgemeester zou August Thomas Adriaan Wagtho (1874-1925) kunnen zijn, lid van een Zeeuws patriciërsgezicht. Hij was van 1916 tot 1922 burgemeester van Kloetinge. Daarna werd hij tot aan zijn dood in 1925 burgemeester van het Twentse Diepenheim.

Broer en zus Koops wagen de overstap van Friesland naar Zeeland, getuige de foto in Bevelandse klederdracht van Anne en Abeltje Koops. Voor Abeltje betekent het een levenslange vriendschap met de Bevelandse Elisabeth Dagevos.

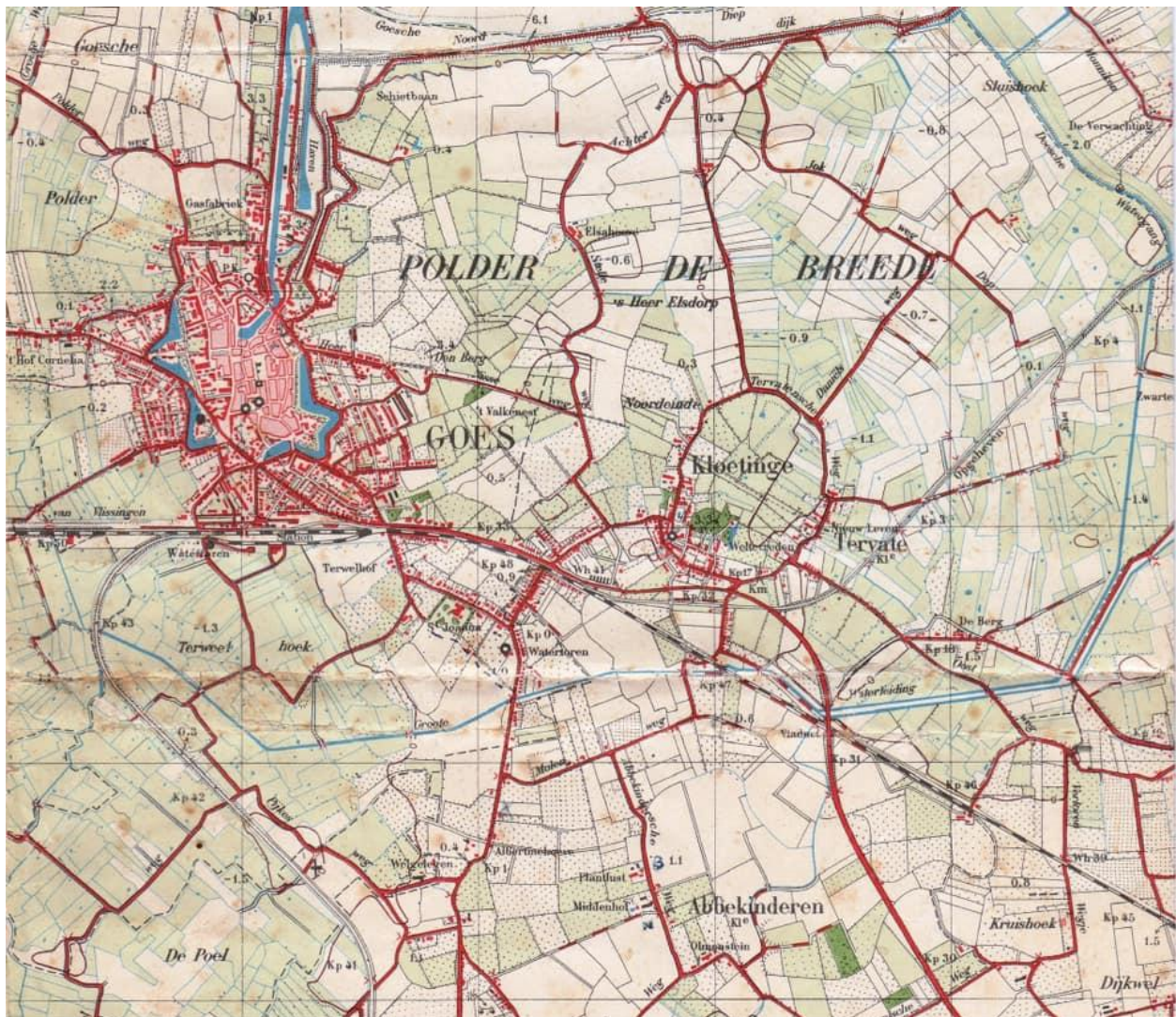
Foto 1: Huidige situatie van Hof Olmenstein.

Foto 2: De voormalige boerderij Plantlust.

Foto 3: Broer en zus Anne en Abeltje Koops in Zuid-Bevelandse klederdracht.

Reactie van Gerard Heerebout:

Van Gerard Heerebout ontvingen we nog dit kaartje van de veldverkenning uit 1946. Onderaan bij de naam Abbekinderen zie je de namen van de boerderijen Plantlust en Olmenstein.

Gepubliceerd 4 juni 2024

[Link Facebook](#)

DE PADVINDERIJ

Eind 1946 werd dominee C. Metselaar beroepen als dominee van de Hervormde Gemeente in Goes. Hij was afkomstig uit Nigtevecht, een dorp in de provincie Utrecht langs het lommerijke riviertje de Vecht. Een gebied waar nog steeds veel prachtige buitenhuizen staan van de vroegere rijke Amsterdammers.

De dominee nam zijn jonge gezin mee naar Goes, waaronder zoon Fré, die enkele jaren daarvoor in het Betuwse dorp Varik was geboren. Fré zou in Goes zijn jonge jaren tot 1964 blijven. Voor hem vormende jaren, waarover hij met regelmaat schrijft op facebook.

Lang, lang geleden, rond de wisseling van de jaren veertig naar de jaren vijftig van de vorige eeuw, bedacht mijn moeders Canadese broer Free Coolma (oom Free dus), hoe nuttig het voor mij zou zijn, padvinder te worden. Hijzelf was er 'hopman' of erger.

Zo ging ik op mijn achtste jaar naar de Goese padvinderij, vanuit Goes richting Kattendijke en dan midden in de wildernis was je er. Je leerde er allerlei nuttigs om te kunnen overleven als de wereld verging. Zoals blazen op een fluitje met ingebouwd kompas, waardoor je kon bepalen waar je was. Ideaal voor als de Russen kwamen en de weg kwijt waren.

Via de boekhandel gaf de padvinderij boekjes uit, padvinderboekjes, veertig cent per stuk: de padvinderijserie. De boekjes waren aanmerkelijk veel spannender dan de padvinderij, in welke secte wij 'welpjes' werden genoemd omdat wij jonger waren dan twaalf jaar. De leeftijd dat je in menige cultuur nagenoeg volwassen was omdat er bij jongens na die leeftijd niet veel meer bij komt. Althans bij velen. Iets waar we tegenwoordig steeds meer mee worden geconfronteerd.

Mijn moeders broer kwam naar Nederland, hij kwam zelfs naar ons in Goes en ik mocht hem van het station, dat toen nog aan de Stationsweg lag, afhalen. Het was in die tijd een hele cultuur om onbekende logés onopvallend en vooral beschaafd te herkennen. Het lukte ook deze keer. Zijn koffers werden na herkenning en de uitwisseling van beleefdheden, achterop de fiets gezet en zo liepen we richting noord. We woonden in het noorden van de stad Goes. Dat hield toen op bij de Westerstraat. Niet te verwarren met wat nu ook wel Goes-Noord wordt genoemd, maar wat eigenlijk Goese Polder heet.

Na het 'bussenplein', dat toen aan de Westwal lag, ging het verder. We passeerden de huidige parkeergarage, waar zich toen garage Louise bevond en stop!!! De oom constateerde ter hoogte van Louises benzinepomp dat mijn tanden onverzorgder waren dan die van de Canadese welpen. Eigenlijk zou hij ze met zijn padvindersmes schoon moeten krabben... Dat laatste ging gelukkig niet door. Maar met de padvinderij was het voor mij gedaan.

Foto: Fré Metselaar als jonge padvinder.

Gepubliceerd 8 juni 2024

[Link Facebook](#)

BRAND IN DE MIDDELEEUWEN

Brand is altijd een angstaanjagende gebeurtenis. In de middeleeuwen gingen soms complete dorpen en steden verloren door brand. Op de website Zeeuwse Ankers kunnen we meer lezen over de Zeeuwse branden.

Middeleeuwse huizen waren klein en tochtig en de warmte kon niet worden vastgehouden, waardoor het nodig was altijd een vuurtje in de haard te hebben branden. De haard werd behalve voor verwarming ook gebruikt om te koken en was daarmee een belangrijk en centraal punt in huishoudens uit vroeger tijden. Gevaar lag constant op de loer, want bovenal waren de huizen wegens de houten constructie zeer brandbaar. Ook toen de schoorstenen op veel plekken waren vervangen door stenen varianten, gebeurde het vaak dat rondvliegende vonken hout elders in de woning deden vlamvatten.

Voor je het wist, verspreidde de brand zich door het hele huis en naar andere huizen, die in middeleeuwse steden dichtbij lagen. Zo kon het dat stadsbranden, van klein tot heel groot, vaak voorkwamen. Een brandweer zoals we deze nu kennen was er nog niet en wanneer een brand nog extra werd aangewakkerd door een stevige wind, was er geen houden meer aan.

Stadsbranden kwamen vaak en in de meeste stedelijke gebieden voor in die tijd, zo ook in Zeeland. In 1554 brandde in Goes een kwart van de toenmalige bebouwing van de stad af. De brand begon in een van de zoutketen in het noordoosten van de stad. Deze zoutketen, die gelegen waren aan het water, waren gebouwd van hout.

Ze hadden een grote ketel die van onderaf verwarmd werd door een gedeeltelijk afgesloten vuur. Op een gegeven moment moet het hout in de keet vlam hebben gevat, waarna het zich heeft verspreid over de naastgelegen zoutketen en oversloeg naar de stad. Een harde wind blies het vuur in westelijke richting waar het onder andere de huizen aan de Turfkade volledig in de as legde.

Middelburg werd in de vijftiende eeuw zelfs tweemaal getroffen door een grote stadsbrand: na een brand in 1432, waarna weer veel opgebouwd, werd in 1492 bijna de gehele stad verwoest.

Zierikzee is bijzonder vaak getroffen door een stadsbrand. Tussen 1400 en 1600 was er vijf keer sprake van een grote brand: in 1414, 1458, 1466, 1526 en 1576. In 1414 ging de helft van de stad in vlammen op.

Stadsbesturen kwamen met allerlei ordonnanties om de brandveiligheid te bevorderen. Zo was in Goes 's nachts de nachtwacht op pad om onraad en brand snel op te merken. Als daar brand was, dan moest van elk gezin één iemand komen helpen blussen met emmers water.

Om te voorkomen dat de brand oversloeg, werden huizen naast brandende huizen gesloopt. Erg cru, maar dit was naast het gooien met water het enige dat gedaan kon worden om de brand nog enigszins tegen te houden.

De stad Goes vergoedde achteraf de schade, althans, als het betreffende huis nog niet was gegrepen door het vuur – in dat geval verloren de bewoners hun huis en draaiden ze op voor de kosten van een nieuw huis. Als kon worden bewezen waar de brand was ontstaan, dan werden de eigenaren ervan opgepakt.

Zoals bleek bij de stadsbrand in Goes in 1554, waren niet alleen woonhuizen geduchte plekken voor het ontstaan van stadsbranden. Fabrieken die in die tijd gebruik maakten van vuur ter verwarming van ketels waren vaak de startplek. Daarom moesten fabrieken zich aan strengere regels houden. Er zijn uit de archieven veel meldingen bekend van uitgedeelde boetes voor het onveilig omgaan met vuur. Uiteindelijk moesten bedrijven zich steeds verder van de stad gaan vestigen om overslaan van brand te voorkomen. Een van de weinige maatregelen die echt het aantal stadsbranden deed afnemen was het bouwen van huizen met stenen in plaats van met hout. Dit proces heeft eeuwen in beslag genomen. Men begon met het plaatsen van een stenen schoorsteen, maar in een huis dat verder helemaal van hout was, was dit niet voldoende. De stadsbesturen stelden vervolgens een hard dak verplicht, gemaakt van leien of pannen. Hiervoor bestond vaak een soort subsidieregeling om de bewoners tegemoet te komen. Uiteindelijk moesten de gevels van alle nieuw te bouwen huizen van stenen worden gemaakt.

Men wilde voor die tijd ook wel stenen woonhuizen, maar daar was geen geld voor. Het werd pas mogelijk als er welvaart was. In Holland en Zeeland begon dat halverwege de 16e eeuw. In oost Nederland, m.n. in de steden langs de IJssel was er twee eeuwen eerder een bloeiperiode. Men voerde toen handel met de Oostzee en sloot zich aan bij de Hanze. In plaatsen als Deventer, Zutphen en Kampen vind je veel stenen woonhuizen met als jaartal 13-zoveel. Holland en Zeeland waren toen te arm om stenen huizen te bouwen.

Op het adres Grote Kade 44 in Goes is het Huis De Baerse, het pand van de voormalige drogisterij Den Herder. Het interieur van dit pand is nog van deze drogist en boven de deur vind je de traditionele gaper. Maar wie nog hoger kijkt ziet een gevelsteen met het jaartal 1555. Het is een stenen gevel die na de grote stadsbrand is gebouwd.

Op de facebookpagina Rondje Goes komen we ook wel eens foto's tegen die herinneren aan die stadsbrand. Zo zat in het pand op de Grote Markt in Goes, waar nu de winkel van Bomont is gevestigd, vroeger hotel de Zoutkeet.

Bij de verbouwing van het hotel werden drie oude (dichtgemetselde) raambogen met ornamentiek zichtbaar. Daar boven gestileerde ruiten of sterren waarin het jaartal 1555 te zien is, geflankeerd door balken waar ook nog iets van decoratie op te zien is. Het ornament is niet meer terug te vinden in het huidige pand. Vermoedelijk is het met de verbouwing weggewerkt.

Foto 1: Het ornament met het jaartal 1555, dat nog ergens aanwezig moet zijn in de winkel of de bovenverdieping van Bomont op de Grote Markt te Goes.

Foto 2: Gevelsteen met jaartal 1555 in het Huis De Baerse, Grote Kade 44 te Goes.

Reactie van Peter Frijhoff:

Het ornament boven de raambogen bevond (bevindt?) zich niet in de voormalige Zoutkeet Grote Markt 1, maar daarnaast in het voormalige kantoor van het Waterschap Grote Markt 3. Het voormalige pand van de Zoutkeet was wel al in gebruik bij het Waterschap, toen het in 1981 samen met Grote Markt 3 werd gesloopt ten behoeve van het nieuwe kantoor van de Rabobank, die in 1983 verhuisde en diagonaal de Grote Markt overstak. De voorgevel van rijksmonument Grote Markt 3 werd behouden. De foto's zijn gemaakt tijdens de sloop. Volgens Henk de Kunder zou het ornament nog ergens in het pand aanwezig zijn. Ten behoeve van de wederopbouw stelde Keizer Karel V Goes tijdelijk vrij van belastingheffing, als dank waarvoor het pand (nu) Turfkade 11 de naam Karel V kreeg. De brand zou zijn ontstaan door het overwaaien van vonken van brandende zoutketen aan de Oostzelcke, maar zou volgens een gedicht gevonden aan de Opril een straf zijn geweest voor de zondige inwoners van Goes:

Als men 1554 heeft geschreven

Meye den 18 dach, vaet wel 't verstant!

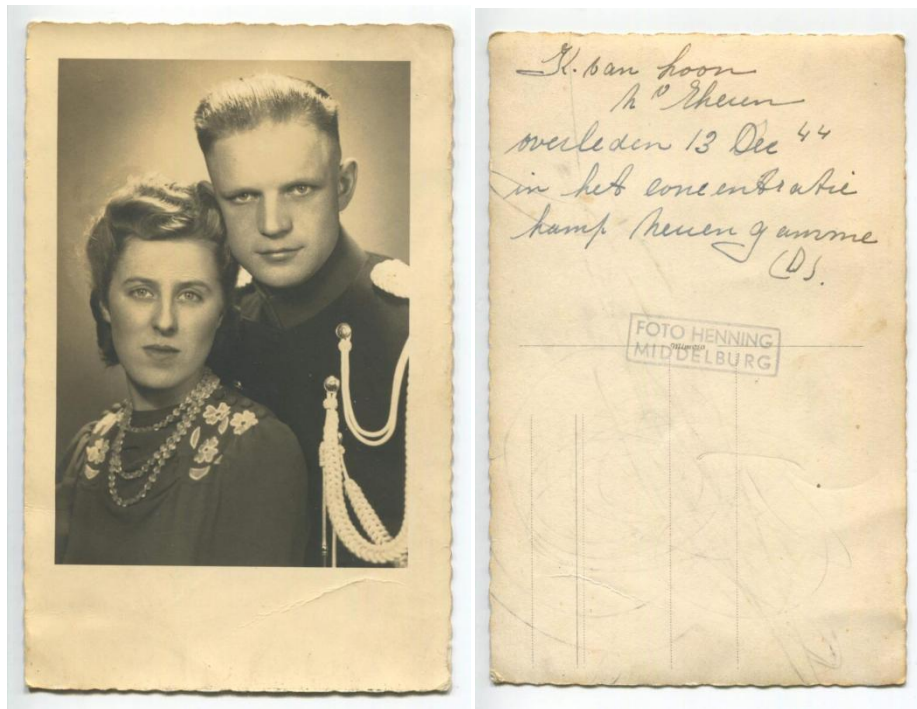
Doe was de liefde Gods van ons alle verdreven!

D'eene verdruckte den anderen aen elcken kant!

Diens syn wy gheplaagt met een vreeslyke brand.

Gepubliceerd 17 juni 2024

[Link Facebook](#)

KORNELIS VAN LOON (1917-1944)

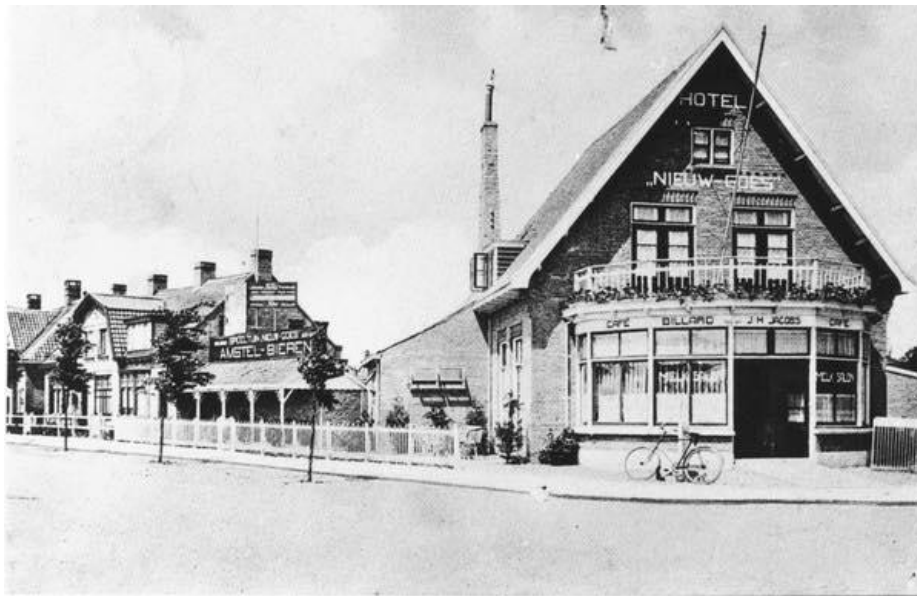
Op 9 augustus 2021 publiceerden we een artikel over Kornelis van Loon. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd hij op 12 juni 1944 te Goes door de Duitse Wehrmacht gearresteerd. Op 13 december 1944 (niet 31 december zoals abusievelijk is vermeld) overlijdt hij in het concentratiekamp Neuengamme. Van Marcella Hemkes ontvingen we recent deze foto met de toelichting: "Toevallig was ik op zoek naar informatie over Kornelis van Loon, naar aanleiding van de vondst van een foto van hem en zijn verloofde in mijn moeders fotoalbum. Mijn moeders eerste echtgenoot is eveneens overleden in Neuengamme. Zijn familie heeft geprobeerd contact te krijgen met overlevenden die hem mogelijk meegemaakt hebben in Neuengamme. Mogelijk heeft familie van Kornelis deze foto gestuurd, want er is verder geen enkele connectie tussen mijn moeder en Kornelis van Loon."

Petri Koop-Dekkers uit Waddinxveen reageert hierop met "Oh wat een bijzonder bericht. Mevr van Eekeren was onze geliefde oma." Deze mevrouw Van Eekeren was dus de verloofde van de omgekomen Kornelis van Loon, die mede-ondertekenaar was van de overlijdensadvertentie in de PZC van 17 september 1945. Het volledige artikel kun je lezen op onze facebookpagina:

<https://www.facebook.com/1266847363436855/posts/417898376223186/>

Gepubliceerd 19 juni 2024

[Link Facebook](#)

VAN NIEUW GOES NAAR OCKENBURG

Van John Jacobs ontvingen we wat foto's, krantenartikelen en een toelichting over het voormalige 'Hotel Nieuw Goes'. Het hotel werd door zijn grootvader Johannes Hubertus Jacobs (1879-1955) gebouwd in de periode 1921-1924. Ook op de Facebookpagina Rondje Goes is al eens iets over dit hotel gepubliceerd, dat we hierin tevens verwerken. De oorspronkelijke naam was 'Café en Melksalon Jacobs'. Met een speeltuin was dat gelegen aan de toenmalige Wilhelminastraat 98 te Goes.

Toen Johannes Hubertus Jacobs in 1923 bij de gemeente Goes vergunning vroeg voor het bouwen van een café-restaurant op de hoek van de Wilhelminastraat en de Voorstad stuitte dit op heel wat protest van bewoners, de bond van geheelonthouders en diverse gemeenteraadsleden. Ze vreesden voor overlast. Uiteindelijk ging de gemeenteraad met 7 tegen 6 stemmen accoord en kon Jacobs aan de slag.

Op 5 juni 1924 opende hij zijn melksalon onder de naam Nieuw Goes, hoewel zijn telefoonaansluiting op naam van Schoonzicht stond. In 1932 werd er een stuk bijgebouwd en vanaf toen werd de naam veranderd in 'Hotel Nieuw Goes'. Deze naam verwijst naar de er achter liggende woonwijk. Met de bouw van deze woonwijk was men in 1917 gestart en is bekend als Bouwplan I. Deze wijk omvat het gedeelte tussen de Voorstad en de Stationsweg (de huidige Frans den Hollanderlaan) te Goes.

In oktober 1944 werd het voorste deel van het hotel verwoest door een bom van de geallieerden die bestemd was voor het spooreplacement. In 1945 is het hotel weer opgebouwd in de vorm die nu nog steeds bestaat met toevoeging van een ruimte voor het biljart aan de zijde van de Voorstad.

In 1953 rijdt een vrachtauto via de zijgevel het café-gedeelte in waarbij een bezoeker om het leven komt. Eigenaar Jacobs overleed op 22 november 1955 op 76-jarige leeftijd. Het hotel werd op 23 februari 1956 openbaar verkocht door de Goese notaris J. Jonkers. De nieuwe eigenaar wordt de Bedrijfsvereniging voor het Agrarisch Bedrijf die er een kantoor wilt vestigen. Het pand wordt echter direct weer te koop gezet omdat het voormalige hotel Tivoli bij het station te Goes een betere locatie is voor de vestiging van een kantoor van deze instelling.

Hotel Nieuw Goes wordt in 1957 gekocht door K.F. van Ockenburg uit Den Haag en verandert de naam in hotel-café-restaurant Ockenburgh. Een naam waaronder het pand nog steeds bekend is. Hij verkoopt het hotel al weer 1959. De nieuwe eigenaar wordt nu J. Rippen. In 1969 vindt op Zuid-Beveland de gemeentelijke herindeling plaats. De gemeenten Borsele, Goes, Kapelle en Reimerswaal ontstaan dan. Ter voorkoming van dubbele straatnamen in één gemeente wijzigt de gemeente Goes het adres van Wilhelminastraat 98 in Van de Spiegelstraat 104.

In 1972 nemen Joop en Fenneke Nicodem de exploitatie over. Het aantal hotelkamers wordt teruggebracht van twaalf naar vijf kamers en het restaurant ontwikkelt zich tot een chique restaurant in de hogere prijsklasse. Ook zoon Raymond Nicodem is actief in de zaak. In juli 2006 verkoopt de familie Nicodem het pand aan projectontwikkelaar John Geel, die de gerestylede zaak heropent in mei 2007 onder de naam Nieuw Ockenburgh. Vanwege tegenvallende resultaten sluit de zaak echter al in hetzelfde jaar in december.

De ondernemers Bram Lopik en Ron Stolk kopen het pand in 2008 en verhuren het. In december 2009 aan Co en Marianne Simmers, die voorheen 't Veerhuis te Wolphaartsdijk hadden. Zij openen het als restaurant Simmers & Co. Zij hadden in hun vorige restaurant een Michelinster en willen deze opnieuw terugverdienen. Tegenvallende resultaten zorgen medio 2010 alweer voor sluiting.

In 2011 huren Zhao en Jiewen Chen het pand en beginnen er sushirestaurant Konichiwa. Rond 2014 wijzigt de naam in Konya Sushi, onder welke naam het als Japans restaurant nog steeds bekend staat.

Foto: Hotel Nieuw-Goes in 1924, kort na de opening.

Gepubliceerd 22 juni 2024

[Link Facebook](#)

EEN ARBEIDERSWIJK IN GOES

Ze is opgegroeid in een 'arbeiderswijk' in Goes, zoals ze dat zelf noemt. Wilza Mijsbergen, geboren in het laatste oorlogsjaar 1944, bracht haar jeugd door in Goes-west. Ze woont allang niet meer in die wijk maar komt nog regelmatig in het wijkgebouw de Westkant in de Evertsenstraat. In de wijkkrant van deze wijk schreef ze in 2021 in verschillende delen haar herinneringen.

Ze is geboren in de Hinkelingestraat, een straat die niet meer bestaat. Op deze locatie is ruim 45 jaar geleden de laboratoriumschool gebouwd. Nu staat daar het gebouw van de gehandicaptenorganisatie Zuidwester aan de Rommerswalestraat.

Maar die eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog verhuisde het gezin Mijsbergen naar een stenen noodwoning in Goes-oost, op de locatie waar nu zorgcentrum Ter Valcke staat. In 1948 kon men weer terug naar het oude vertrouwde wijkje in nieuwe woningen in de Jacob Catsstraat, Bankertstraat, Joost de Moorstraat, Evertsenstraat en een deel van de Couwervestraat.

Een paar later werden de andere straten aangelegd. Het was een kinderrijke buurt, dus kwamen er ook scholen. Begin november 1948 kregen de ouders van Wilza een woning in de Jacob Catsstraat 36. Een maand later werd het tweede kind geboren, broer Jan, die inmiddels is overleden. En in 1953 was het gezin compleet met de geboorte van broer Tonnie.

Het was nog de tijd van grote kinderrijke gezinnen. De woningen - de nog steeds bestaan - waren niet zo groot, maar Wilza herinnert zich nog een gezin met vijftien kinderen, die een paar huizen verderop woonde. De meeste woningen hadden een grote achtertuin. De indeling was vaak volgens een vast patroon. Het voorste gedeelte was een bloementuin. Soms was er een konijnenhok, kippenren of vogelvolière. Het achterste gedeelte was moestuin met sla, boontjes en radijs.

Wilza herinnert zich de buurt zonder auto's en waar de kinderen ongestoord op straat speelden met spelletjes als verstoppertje, tikkertje, trefbal, busjetrap, hinkelen, boksspringen en landjepik. Er werd ook geknikkerd met zelfgemaakte kleknickers die ze 'murels' noemden. Ook tolleren en touwtje springen waren geliefde spelletjes. Ook vliegeren kon je op straat of op een stuk weiland net buiten de wijk.

Ook 'kattewaad' werd uitgehaald, zoals bogeren, het appels jatten uit een naburige boomgaard. Die was er ook in die wijk, op de plaats waar nu de J.P. Coenstraat ligt. De vaak onrijpe appels bezorgde menig kind buikkramp. Jongens die in het gelukkige bezit waren van een fiets reden hun eigen 'Tour de France' door de wijk, aangemoedigd door de meisjes.

Wat nu bekend staat als bedrijventerrein De Poel was toen het speelgebied van de kinderen met de vele slootjes en kikkerputten. Je ving er dikkopjes, kikkers, salamanders, vlinders en alle andere beestjes. In Goes-west waren ook veel kleine winkeltjes. Waar nu de Ruilwinkel in de Couwervestraat zit was toen groentenboer Dies Fokke, die met paard en wagen langs de deur ging. Zijn zonen Theo en Jan hebben later de zaak overgenomen. Op de hoek Schengestraat/Rommerswalestraat had je melkboer Bruijnzeel. En verderop zal nog een melkboer. In de Bankertstraat de melkhandel van Eggebeen.

Je had verschillende kruidenierswinkeltje , zoals de Coöp en de familie Breen. In de Abel Tasmanstraat kwam Verburg met een heuse buurtsuper met winkelwagentjes. En in de Zuidvlietstraat de buurtsuper van Kimmel. Je had de sigarenwinkel van Liplijn en Sjaak Schrijver opende er een slagerij, zijn nazaten zijn nog steeds een bekende naam in deze wereld.

Er werd veel gezongen en er klonk muziek in dat arbeiderswijkje. Wilza Mijnsbergen was 'de open raam zangeres' van de wijk. Met haar gitaar speelde en zong ze voor het open slaapkamerraam het repertoire van Pat Boone, Cliff Richard, Elvis en Edith Piaf.

Met het vertrek van Eggebeen verdween de laatste melkboer uit de wijk. De melk werd toen geleverd met paard en wagen door Simon van Noord en zijn broer en zus Arjaan en Marie. Ze hadden een boerderij aan de Westhavendijk. Het staat er nog naast de sportvelden. Het paard met de mooie naam Bernadotte kende blindelings de route. Auto's waren er nog niet. Dat ging fout toen een bewoner een splinternieuw autootje parkeerde en het paard, dat geen obstakels op zijn route gewend was, zo doorliep.

Een groot deel van deze wijk is al verdwenen. Er zijn nieuwe woningen gebouwd. De laatste woningen zullen de komende jaren ook vervangen worden. Het ouderlijk huis met dierbare herinneringen van Wilza Mijnsbergen staat nog in de Jacob Catsstraat. Ook dat zal binnenkort verdwijnen.

Foto 1: Jan en Theo Fokke in 1946 voor de groentenwinkel van hun vader Dies Fokke in de Couwervestraat te Goes.

Foto 2: De winkel in rookartikelen van Liplijn in de Couwervestraat te Goes in 1964.

Foto 3: De buurtsuper van Verburg in de Abel Tasmanstraat te Goes.

Gepubliceerd 24 juni 2024

[Link Facebook](#)

BEVELANDSE ZOUAVEN

Zouaven behoorden van oorsprong vanaf 1831 tot een Frans legeronderdeel. De hiernaar vernoemde pauselijke zouaven probeerden rond 1860 de Kerkelijke Staat onder paus Pius IX in Italië van de ondergang te behoeden. Eigenlijk een soort 'vreemdelingenlegioen' in dienst van de Paus. De eerste vrijwilligers in het Pauselijk leger waren veteranen van het Franse Noord-Afrika korps. Oorspronkelijk werden deze hulptroepen gerekruteerd van de Berber stam Zouaoua. De soldaten kregen al snel een reputatie als geduchte tegenstanders. Zodoende werd de naam zouaaf een eretitel voor dit korps. De veteranen die naar Rome trokken behielden de naam als een teken van trots. In 1861 werd het Koninkrijk Italië uitgeroepen. Rome werd gekozen als nieuwe hoofdstad ondanks dat het op dat moment nog onderdeel vormde van de Pauselijke staat. Een conflict tussen het jonge Italië en de Paus was het gevolg. Ongeveer drieduizend Nederlandse katholieken gingen naar Rome om de Pauselijke soevereiniteit te beschermen en sloten zich aan bij de zouaven. Eind 1870 werd Italië samengevoegd tot één staat. Maar dat ging niet zonder militair verzet door de Kerkelijke Staat. Deze wist uit geheel Europa zo'n twaalfduizend vrijwilligers op te roepen om haar gelederen te versterken, en hiervan was ruim een kwart (3.000) afkomstig uit de katholieke delen van Nederland.

Daarbij waren ook katholieke Bevelandse mannen. Jan de Ruiter heeft naar deze Bevelanders in 1980 uitvoerig onderzoek gedaan waarover gepubliceerd is in het Jaarboek van de Heemkundige Kring De Bevelanden, zoals dat men destijds uitgaf. Van oudsher was de Nederlandse samenleving doordrongen met antipapisme en de katholieken vormden daarbinnen een achtergestelde minderheid. Verbonden met de slechte integratie van katholieken in Nederland was de opkomst van het ultramontanisme in de 19e eeuw.

Dit was een katholieke stroming binnen Europa die het gezag van de paus boven dat van de eigen nationale staat stelde. Deze dubbele loyaliteit leidde tot grote argwaan bij de protestantse bevolking van Nederland. Ook de regering was fel tegen het idee dat de loyaliteit van haar burgers ergens anders lag dan bij Nederland. Al deze sociale spanningen leidden er toe dat de katholieke Nederlanders zich steeds meer gingen richten op het centrum van hun kerk in Rome. Eigenlijk is de situatie van toen vergelijkbaar met de situatie van de sommige moslimgroepen van nu. Het was de Amsterdamse pater Cornelis de Kruyf (1813-1874) die het initiatief nam in het voorbereiden van de Nederlandse zouaven op hun reis. De 'vader der Zouaven' zag het als zijn missie om Nederlandse jongeren te overtuigen van hun plicht om de kerk in Rome te beschermen. Na aanmelding werd men gekeurd en doorgestuurd naar het Brabantse Oudenbosch. Hier kregen de zouaven training en werden ze voorbereid op hun reis naar Rome. Per trein reisden ze vervolgens naar Marseille en vandaar per schip naar de haven van Civitavecchia bij Rome.

Op de website van het Zouavenmuseum te Oudenbosch staat een lijst met namen, geboortedatum en geboorteplaats van de Nederlandse zouaven. Daarop ook 21 jongens uit Zuid-Beveland. In het artikel van De Ruiter in het Jaarboek van 1980 staat een uitvoerige beschrijving van deze Bevelandse mannen. Een persoon die we er uitlichten is Danker van 't Westeinde uit 's-Heerenhoek. Hij geboren op 12 augustus 1845. Op de website Zeeuwen Gezocht vinden we hem met geboortedatum 18 augustus 1845 als zoon van Hubregt van 't Westeinde en Maatje Huige. In 'de Spuije' 98 van zomer 2016 staat een artikel over het 'voormalige RK kerkhof te Goes'. Hierin ook een passage met foto van deze zouaaf: "De heer D. van 't Westeinde had tussen 1868 en 1870 gediend in het pauselijk leger der zouaven, waarbij hij werd ingeschreven onder de Latijnse naam Gratianus, een letterlijke vertaling van de naam Danker. Laatstgenoemde naam kon hij echter pas weer officieel aannemen na zijn hernieuwde Nederlanderschap in 1904. Nederlanders die in vreemde 'krijgdiens' traden raakten hun Nederlanderschap kwijt. Dat gebeurde ook bij mensen die vochten in de Spaanse burgeroorlog in de jaren dertig van de vorige eeuw en mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog in het Duitse leger traden. Danker of Gratianus was binnen de Rooms-katholieke kerk in Goes zeer actief. Zo was hij gedurende lange tijd kerkmeester, alsmede penningmeester van de in 1882 opgerichte RK-werkliedenvereniging Sint Jozef. Maar we vinden hem ook als penningmeester van de eigen kiesvereniging, en als regent van de in 1917 opgerichte stichting voor RK-ziekenverpleging, het vroegere St. Joannaziekenhuis. Tevens dreef hij een zaak in manufacturen in de Korte Kerkstraat te Goes. Door andersdenkenden, zoals de protestanten, werden zouaven vaak als naïevelingen gezien. Sommigen gingen ook gewoon voor het avontuur, en gingen daarna mee in de strijd van de Frans-Duitse oorlog van 1870-1871. Of ze stredden aan de zijde van de Carlisten in de derde Carlistenoorlog, een Spaanse burgeroorlog van 1872-1876. Of daarbij ook Bevelandse zouaven waren betrokken weten we niet. Volgens De Ruiter traden de Zeeuwse zouaven met de beste bedoelingen in het pauselijk leger. Veel Bevelanders kwamen uit de meest arme gezinnen van de dagloners en hadden vaak slechts enkele jaren onderwijs gehad. Van de Bevelanders overleed alleen Cornelis Knuyt (1840-1868) aan een ziekte in een hospitaal in het Italiaanse Montefiascone bij Rome.

Foto 1: Danker van 't Westeinde in zijn zouavenuniform.

Foto 2: Vitrine met het zouavenuniform in het Zouavenmuseum te Oudenbosch.

Foto 3: De haven van Marseille in 2023. Uit deze haven vertrokken de zouaven naar Rome.

Foto 4: De haven van Civitavecchia bij Rome in 2023. In deze haven kwam men aan na de oversteek van de Middellandse Zee.